Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Predmet: Diplomska naloga

Hanah Karba

SOCIALNO PODJETNIŠTVO KOT PERSPEKTIVA ZA ZAPOSLOVANJE LJUDI Z INTELEKTUALNO IN/ALI SENZORNO IN/ALI GIBALNO OMEJITVIJO

Diplomsko delo

Ljubljana, 2017

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Hanah Karba

Naslov diplomskega dela: Socialno podjetništvo kot perspektiva za zaposlovanje ljudi z intelektualno in/ali senzorno in/ali gibalno omejitvijo

Kraj: Ljubljana Leto: 2017

Število strani: 52

Mentorica: izr. prof. dr. Mojca Urek

Ključne besede: socialno podjetništvo, socialno podjetje, zakonska ureditev socialnega podjetništva, osebe z intelektualnimi in gibalnimi ovirami, zaposlovanje, socialno varstvena zakonodaja

Povzetek: Za diplomsko nalogo sem si zavzela predstaviti področje socialnega podjetništva in željo zaposlitve ljudi z ovirami. Teoretičen del sem razdelila na dva dela. V prvem delu sem opredelila področje socialnega podjetništva, vse od zgodovine nastajanja, definicij, zakonske ureditve in socialne organizacije. Vključila sem tudi primere dobre prakse v Sloveniji in Kanadi. V drugem delu teorije sem se posvetila terminološkemu poimenovanju ljudi z ovirami, zaposlovanju pod posebnimi pogoji, zakonu o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov, pravicami, ki jih imajo na delovnem mestu, ter zakonu o socialnem varstvu. Na koncu tega sklopa sem opisala še Varstveno delovni center Koper – enota Koper, kjer sem opravila raziskavo.

V empiričnem delu sem opredelila metodologijo raziskave in predstavila rezultate, ki sem jih pridobila z raziskavo.

Titel: Social enterprise as a perspective for the employment of people with mental and physical growth

Key words: social entrepreneurship, social enterprise, regulation of social entrepreneurship, persons with intellectual and motor impediments, employment, social security legislation

Abstract: For this thesis I decided to present the field of social entrepreneurship and the desire for employment of people with impediments. The theoretical part was divided into two parts; the first one defined the field of social entrepreneurship, its development from historical origins, definitions, regulation to social organization. I also included examples of good practice in Slovenia and Canada. In the second part of the thesis, I dealt with terminology naming of people with impediments, hiring under special conditions, the the law on vocational rehabilitation and employment of disabled persons, the rights they have in the workplace, and the law on social protection. At the end of that section of the thesis I presented the Protective Work Center Koper – Unit Koper, where I carried out the research.

In the empirical part, I defined the methodology of the research and presented the results I obtained with the research.

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Predmet: Diplomska naloga

Hanah Karba

SOCIALNO PODJETNIŠTVO KOT PERSPEKTIVA ZA ZAPOSLOVANJE LJUDI Z INTELEKTUALNO IN/ALI SENZORNO IN/ALI GIBALNO OMEJITVIJO

Diplomsko delo

Mentorica: izr. prof. dr. Mojca Urek

Ljubljana, 2017

ZAHVALA

Na prvem mestu gre zahvala mojim staršem. Hvala vama, ker sta mi pomagala skozi vsa leta šolanja, za vso znanje, ki sta ga delila z mano, ter vse pobude, ki sta mi jih dajala. Predvsem pa se vama zahvaljujem zato, da mi nikoli nista dala vedeti, da v življenju česa ne zmorem narediti, da lahko z veliko truda in časa dosežem vse, kar si zadam v življenju. Zahvaljujem se tudi vsem ostalim članom družine, ki so vedno verjeli v mene in me ob vsem kaj sem delala vedno podpirali.

Velika zahvala gre tudi mentorici izr. prof. dr. Mojci Urek. Zahvaljujem se vam za vso pomoč, nasvete, ki ste jih delili z mano, za vodenje skozi pisanje naloge, predvsem pa se Vam zahvaljujem za Vaš čas in potrplenje.

Zahvalila bi se tudi mag. Dragici Fojan, s katero sem se že pred začetkom pisanja diplomske naloge o tej temi pogovarjala in ki mi je dala dodatno pobudo, da pišem o socialnih podjetjih in Varstveno delovnih centrih.

Posebej pa bi se rada zahvalila tudi vsem uporabnikom, ki so bili prisotni pri raziskavi, in strokovnim delavkam in delavcem Varstveno delovnega centra Koper – enota Koper, ki so mi omogočili opraviti raziskavo.

PREDGOVOR

Glavna razloga za raziskovanje tega področja sta bila dva. Prvi je povezan z osebnimi izkušnjami, ki sem jih pridobila z delom z ljudmi z ovirami predvsem v času študija. Drugi pa je moje veliko zanimanje za področje socialnega podjetništva. Moje osebno mnenje je, da je vsak človek, ne glede na svojo oviranost, sposoben delati in biti dober član družbe.

Že od nekdaj sem zelo aktivna izven šolskih dejavnosti. Vedno sem sodelovala v takšnih ali drugačnih organizacijah na različnih področjih. Ta dejavnost pa se je še povečala v času študija. Vedno me je veselilo delo z ljudmi in delo v organizaciji in tako sem hotela ti dve področji povezati. V tretjem letniku sem bila v sklopu modula Socialno delo v delovnem okolju seznanjena z deli, ki jih opravljajo socialna podjetja, in takoj sem vedela, da je to področje, na katerem bi si želela delati in potem tudi na to temo pisati diplomsko nalogo ter jo kasneje nadgraditi še s pisanjem magistrske naloge. Na začetku nisem bila prepričana, s katero skupino bi delala, saj so socialna podjetja namenjena zaposlovanju različnih skupin. V četrtem letniku sem se pri projektu, ki smo ga s sošolkami izvajale pri predmetu Metode socialnega dela: integrativni seminar in Teorije deviantnosti, o tej ideji pogovarjala z direktorico Varstveno delovnega centra Koper mag. Dragico Fojan. Predlagala mi je, da bi raziskavo opravila pri njih, saj je tudi njej ta tema zelo zanimiva. Menila je, da bi lahko bila ta tema uporabna za njih, saj bi jih seznanila s tem, kaj o tem mislijo njihovi uporabniki. Želela je izvedeti, če si želijo delati zunaj centra.

Nalogo sem razdelila na dva dela. Prvi del je teoretičen, katerega sem razdelila še na dva večja dela, na socialno podjetništvo in varstveno delovne centre. Pri obeh področjih sem se osredotočila na definicije, zakonske uredbe ter dobre primere iz prakse. Drugi del naloge je empiričen, kjer je opisan postopek moje raziskave in rezultati, ki sem jih pridobila.

KAZALO:

ZAHVALA 5
PREDGOVOR 6
KAZALO: 7
1. TEORETIČNI UVOD 9
1.1 UVOD V SOCIALNO PODJETNIŠTVO 9
1.2 SOCIALNA ORGANIZACIJA 11
1.3 ZGODOVINA SOCIALNEGA PODJETNIŠTVA 12
1.4 DEFINICIJE 14
1.4.1 Socialno podjetništvo 14
1.4.2 Socialno podjetje 15
1.4.3 Socialni podjetnik 16
1.5 ZAKONSKA UREDITEV SOCIALNEGA PODJETNIŠTVA 18
1.6 ZNAČILNOSTI SOCIALNIH PODJETIJ 20
1.7 ZAPOSLENI V SOCIALNIH PODJETJIH 21
1.8 POMEMBNOST DELA 22
1.9 PRIMERI DOBRE PRAKSE V SLOVENIJI IN KANADI 24
1.9.1 V Sloveniji: "Druga violina" 24
1.9.2 V Kanadi: Starworks Packaging & Assembly 27
2. POIMENOVANJE OSEB V SOCIALNEM DELU 29
2.1 HENDIKEP 31
2.2 ZAKONSKE UREDITVE 33
2.3 VARSTVENO DELOVNI CENTER KOPER 35
3. FORMULACIJA PROBLEMA: 39
4. RAZISKOVALNA VPRAŠANJA Z TEZAMI ALI HIPOTEZAMI 40
5. METODOLOGIJA 41
5.1 Vrsta raziskave 41
5.2 Merski instrumenti 41
5.3 Populacija in vzorčenje 41
5.4 Zbiranje podatkov 42
5.5 Obdelava in analiza podatkov 42
5.5.1 Urejanje gradiva 42
5.5.2 Določitev enot kodiranja 43
5.5.3 Odprto kodiranje 44
5.5.4 Osno kodiranje 47

6. REZULTATI 49
7. RAZPRAVA 55
8. SKLEPI 57
9. PREDLOGI 58
10. LITERATURA 59
11. PRILOGE: 62
11.1 TEME ZA FOKUSNO SKUPINO 62
11.2 PREPISANI POGOVORI 63
11.3 OSNOVNO KODIRANJE 79
11.4 OSNO KODIRANJE 118

1. TEORETIČNI UVOD

1.1 UVOD V SOCIALNO PODJETNIŠTVO

S pojmom podjetništvo imamo pogosto v mislih nudenje storitev, proizvodnjo oziroma prodajo blaga, ki jo podjetniki zaznajo kot manjkajočo pri ljudeh in v družbi. Pri "klasičnem" podjetništvu se podjetja trudijo biti konkurenčna na trgu. S tem prispevajo k pospeševanju razvoja gospodarstva in družbe. Socialno podjetništvo pa se razlikuje ravno v tem, njegov namen namreč ni ustvarjanje dobička, temveč je cilj služenje širši javnosti, zagotoviti boljšo kakovost življenja ljudi v družbi, povezovanje ljudi in razvijanje dobrih odnosov med njimi.

Socialno podjetništvo ni nek novi pristop. Obstajajo primeri, ki so stari že več kot sto let, vendar pa je socialno podjetništvo relativno novo kot rastoči sektor dejavnosti. Je sektor, ki je mešanica poslovnih dejavnosti, dobrodelnosti in družbene odgovornosti, ki je uvrščena v družbene inovacije. Razvijalo se je v okviru podjetništva, ampak je njegova osnovna značilnost dajati možnost zaposlitve osebam, ki so psihično ali socialno prikrajšani. Predstavlja nove koncepte reševanja družbenih problemov in je nov inovativen pristop, ki dosega socialne cilje z uporabo podjetniških veščin.

V današnjem času je globalna konkurenca privedla do tega, da se stroški proizvodnje nenehno znižujejo, kar posledično privede do tega, da podjetja, ki so klasično-profitno orientirana, svoje proizvodnje selijo v ruralna področja, kjer sta delovna sila in cena proizvodnje bistveno cenejši. Domači trg, ki bi lahko prinesel trajnejši razvoj, tako ostaja neizkoriščen. Analize so pokazale, da so regionalne razlike v Sloveniji velike in se na nekaterih področjih povečujejo (Miloševič et al., 2010).

Velik izziv današnje družbe so globalizacija in tehnološke spremembe. Te temeljijo na opuščanju tradicionalnih dejavnosti in selitvi proizvodnje in delovno intenzivnih panog na cenejši trg delovne sile. Ravno ta selitev posledično negativno vpliva na delovni položaj nekaterih skupin prebivalstva in jim s tem še bolj povečuje izključenost iz trga dela. To izključevanje potrdi tudi, da je slovenski trg dela nefleksibilen. Zaposlovanje za nedoločen čas je ena rešitev iz sklopa politike socialne varnosti, ki je povezana z zaposlovanjem. V drugo lahko vključimo socialna podjetja. Aktivnosti socialnega podjetništva so naredile pozitiven premik na trgu dela še posebej za ljudi, ki so težje zaposljivi. Čeprav obstajajo primeri dobrih praks v Sloveniji in tujini, še vedno obstaja veliko možnosti za razvoj. S pojavom takšnega

območja inovativne dejavnosti je dobil delovni koncept socialnega podjetništva različne pomene v popularnem diskurzu.

V tretji vidik rešitev iz sklopa politike socialne varnosti lahko vključimo različne oblike pomoči brezposelnim ljudem, kot na primer projekt javnih del in subvencionirana zaposlitev, ki pa niso prinesli nobenih temeljnih rešitev zaposlovalnih priložnosti za ranljive skupine ljudi. Na področju prilagojenega zaposlovanja ljudi s statusom invalid imamo invalidska podjetja, ki prav tako spadajo pod redke oblike socialnih podjetij in predstavljajo relativno trajno in stabilno obliko zaposlovanja ljudi s tem statusom (Miloševič et al., 2010).

Že od nekdaj je v naravi ljudi, da drug drugemu pomagamo. Hiter življenjski slog pa nas je odrezal od tega; pričeli smo gledati bolj na sebe, kar je povzročilo to, da se je na najšibkejše v družbi pozabilo. Zato so se že od nekdaj ustanavljala neke vrste socialna podjetja, ki so v povezavi z današnjo ekonomijo in dragim stilom življenja še toliko bolj pomembna. Socialna podjetja bi lahko v današnjem času predstavljala dobro inovativno rešitev za reševanje vse večjih socialnih in ekonomskih problemov. Taka vrsta podjetništva lahko pripomore k zmanjšanju števila brezposelnih in k razvijanju gospodarstva.

1.2 SOCIALNA ORGANIZACIJA

Posebej moramo opredeliti pojem socialna organizacija. Pavel in Štefanič (2005) menita, da je postal koncept socialnega podjetništva zaradi zgodovinskega razvoja še bolj nejasen. To je tudi zaradi tega, ker so nameni, ki jih socialna podjetja in socialne organizacije opravljajo, različni in včasih tudi nejasni. Socialna organizacija se je, tako kot socialno podjetje, postopno razvijala iz rehabilitacijskih združenj, javnih služb ali drugih organov.

Socialna organizacija je po mnenju Pavel in Štefanič (2005) bolj splošen koncept kot pojem socialno podjetje. Socialne organizacije so usmerjene k trgovanju. V svoje delovanje vključujejo tako redno zaposlene kot tudi prostovoljce. Socialne organizacije pa zajemajo tudi širše območje zaposlitvene rehabilitacije in spodbujajo zaposlitveno rehabilitacijo s terapijo ali delom za uporabnike, potrošnike, delavce ali delodajalce v nekem zaščitniškem okolju.

V zadnjih letih je prišlo do velikega zanimanja po vsem svetu v številnih družbenih institucijah, ki delujejo zunaj meja trga in države. Take različice institucij poznamo tudi kot neprofitne, prostovoljne organizacije ali kot tretji oziroma neodvisni sektor. V to se vključujejo tudi sklopi različnih ustanov, kot so na primer bolnišnice, univerze, strokovne organizacije, centri za dnevno varstvo, okoljevarstvene skupine, svetovalne agencije, centri za usposabljanje na delovnem mestu, organizacije za človekove pravice in druge. Kljub raznolikosti imajo vse naštete ustanove tudi nekaj skupnih značilnosti, te so:

• organizacije: imajo tako imenovano institucionalno prisotnost in strukturo;
• zasebno: institucionalno so ločeni od države;
• ne razdeljuje dobička: to pomeni, da ne vrnejo dobička svojim upraviteljem ali nizu "lastnikov";
• samoupravna: v osnovi imajo prosto svobodo z uporabljanjem podjetja in
• prostovoljno, kar pomeni, da članstvo v organizaciji ni zakonsko zahtevano; prostovoljci organizaciji posvečajo svoj lasten čas in denar (Salamon in Anheier, 1997).

"Socialno organizacijo lahko definiramo kot vsako dejavnost, ki je primarno ustvarjena s ciljem zviševati ekonomsko in socialno integracijo prizadetih oseb" (Pavel , Štefanič , 2005: 18).

Pojma socialna organizacija in socialno podjetje je potrebno razlikovati, ločevati tako v terminološkem kot tudi v praktičnem vidiku, čeprav je to velikokrat težko.

1.3 ZGODOVINA SOCIALNEGA PODJETNIŠTVA

Skozi zgodovino so se že pojavljali primeri nekih vrst socialnih podjetjih, ki so bila drugače poimenovana. Cilji, nameni in načela so v osnovi ostali enaki, kot jih poznamo v današnjem pomenu socialnega podjetništva.

Združenje socialne ekonomije Slovenije zapisuje, da lahko pojav socialnega podjetništva zasledimo že iz 13. ali 14. stoletja. Takrat so se ta pojavljala bolj v oblikah cehovskih združenj, ki so jih oblikovali obrtniki. S pojavom kapitalizma se je začel razvoj zadružništva. Namen teh združenj je bila zaščita kmetov pred izkoriščanjem. Prvi zakon o zadružništvu je bil sprejet leta 1873 in je spodbudil uveljavljanje načel, iz katerih izvirajo tudi socialna podjetja. Od tistega časa naprej zadruge na slovenskih tleh delujejo neprekinjeno in so kot ena prvih pravnih oblik socialnega podjetništva, ki ima že 140 letno tradicijo delovanja. Kasneje se je socialno podjetništvo vzpostavljalo preko kooperativ in tako imenovanih prijateljskih družb, katerih namen je bil na demokratičen in enakopraven način priskrbeti dobrine in storitve za družbo. To pa je privedlo do reorganizacije upravljanja in proizvodnje (Združenje socialne ekonomije Slovenije, ni datuma).

Tadej Slapnik (2010) pojasni, da koncept socialnega podjetništva izhaja že iz 19. stoletja. Že takrat so se pojavljale nove oblike organizacij in podjetij, ki so bile odgovor na velike spremembe v tedanjem gospodarskem sistemu. V nekaterih evropskih državah je socialno podjetništvo doživelo svoj razcvet v 90. letih 20. stoletja (Miloševič et al., 2010).

Demografske spremembe prebivalstva, nizka rodnost ter daljšanje življenjske dobe ljudi v Sloveniji in ostalih evropskih državah so privedle do sprememb na trgu dela. V današnjem času družbe po celem svetu iščejo inovativne pristope k reševanju socialnih problemov. Ker problemi niso bili zadovoljivo obravnavani ne iz strani vlade niti iz strani delovnega trga, so se kot odgovor na socialna družbena vprašanja pričela razvijati socialna podjetja.

V preteklosti so bili ti izzivi področje ustvarjanja neprofitnih organizacij (znani tudi kot nevladne organizacije, na kratko NVO ali organizacije civilne družbe), ki delujejo na področju, katero sega vse od izobraževanja, zdravstva, socialnih storitev preko ohranjanja okolja do umetnosti in kulture (Wei-Skillern et al., 2007).

»Gospodarska in finančna kriza zadnjih let pomeni izziv za enotni evropski trg, ki potrebuje novo, vključujočo rast, ki bo temeljila na delovnih mestih za vse. Zadovoljiti je treba vedno večje zahteve Evropejcev po bolj »etično« in bolj »družbeno« naravnanem delu, potrošnji, prihrankih in naložbah« (Socialni inovatorji prihodnosti, 2017). Pri tem lahko zasledimo prostor za socialno podjetništvo, kar ubesedi tudi Margaret Mead, ki pravi, da se socialno podjetništvo nanaša na pobude, katerih cilj je izboljševanje tistega, kar v družbi manjka ali ne deluje; nove rešitve, namenjene ustvarjanju trajnostne družbe – ekonomsko, socialno in ekološko – z uporabo podjetniške logike. Nadaljuje, da so socialne inovacije eden od načinov, s katerim bi se lahko soočili s sedanjimi finančnimi in podnebnimi krizami. Potrebujemo nove načine proizvodnje in potrošnje – na ekološko prijazen način, kot tudi nove oblike storitev in oskrbe ter novih trajnostnih poslovnih idej. Kot meni Mead-ova (2009) socialno podjetništvo drži ključ do prihodnosti (Gawell et al. (ur.), 2009). S koristnostjo socialnega podjetništva je že dolgo seznanjena tudi Evropska unija in njene članice.

1.4 DEFINICIJE

Poglavje sem razdelila na več delov, saj se posebej definirajo pojmi: socialno podjetništvo, socialno podjetje in socialni podjetnik.

1.4.1 Socialno podjetništvo

O socialnem podjetništvu govorimo, ko neki posameznik ali skupina isto mislečih ljudi v družbi ugotovi, da neka storitev manjka. Nato se odloči, da poišče primerno rešitev za problem, pri tem pa postavi družbeno korist pred svojo. Idejo uresniči po poslovnem modulu, v katerega vključuje podjetniške veščine, znanja in orodja. Te bodo zagotovile trajnost in načrtni razvoj podjetja. Poudarek je le na tem, da poslujejo po najpomembnejšem načelu v socialnem podjetništvu, ki je načelo nepridobitnega delovanja. To pomeni, da mora biti ves dobiček oziroma presežek prihodkov, ki ga podjetje napravi s svojimi dejavnostmi, povrnjen nazaj v podjetje. Lahko se tudi vloži v kakšno drugo socialno podjetje ali v dejavnosti, ki se opravljajo v javnem interesu.

Zaradi hitrega razvoja v zadnjih letih je pojem socialno podjetništvo težko definirati. Social Enterprise Alliance (SEA) podaja najbolj osnovno definicijo, da je socialno podjetništvo organizacija, ki se ukvarja z osnovnimi neizpolnjenimi potrebami ali pa rešuje socialne težave s pristopom tržnega pogona (Social Enterprise Alliance, 2017).

Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo (MGRT) opredeljuje socialna podjetništva kot inovativno obliko podjetništva z velikim čutom odgovornosti za družbo in ljudi. Značilnosti socialnih podjetjih so, da so motivi socialnih, gospodarskih, okolijskih in drugih problemov družbe rešeni na inovativen način. Osnovni nameni je tržno delovanje ob upoštevanju načel socialnega podjetništva, ki omogoča nova delovna mesta za ranljive skupine oseb ter opravljanje družbeno koristne dejavnosti.

(http://www.mgrt.gov.si/si/delovna_podrocja/socialno_podjetnistvo/ 10. 7. 2017).

Rajc (2012) definira socialno podjetništvo kot organizacijo, katere namen je podkrepiti družbeno solidarnost in kohezijo, ki spodbuja sodelovanje ljudi in prostovoljnega dela, ki razvija inovativne rešitve socialnih, okolijskih, gospodarskih in drugih problemov v družbi.

Zagotavlja nove možnosti zaposlovanja in zagotavlja dodatna delovna mesta, s katerimi omogoči socialno in poklicno integracijo marginalnih družb na trg dela (Data d.o.o., 2016).

Pojem socialnega podjetništva si vsak človek interpretira drugače. Veliko krat ga povezujejo z zasebnimi neprofitnimi organizacijami, ki ustanavljajo profitna podjetja, s profitnimi podjetji, ki so družbeno odgovorna, s komercialno dejavnostjo zasebnih neprofitnih organizacij, z organizacijami javnega sektorja, z ustanavljanjem različnih zasebnih neprofitnih organizacij in drugim.

1.4.2 Socialno podjetje

Uršič navaja (v Pavel, Štefanič, 2005) »Socialno podjetje je neprofitna organizacija (v skladu s svojim socialnim poslanstvom), ki na osnovi izvajanja povsem ekonomske dejavnosti na komercialni način zagotavlja zaposlitev in plače ranljivim skupinam ljudi, ki se ne morejo zaposliti pod splošnimi pogoji na odprtem trgu dela. Ob tem zagotavlja tudi podporno okolje, v katerem ti ljudje lahko razvijejo svoje sposobnosti« (Uršič v Pavel, Štefanič, 2005: 7). Confederation of European Social Firms, Employment Initiatives and Social Cooperatives (CEFEC) (2017) definira socialna podjetja (social firm), kot podjetja, ki so ustanovljena za:

- zaposlovanje ljudi z intelektualnimi in telesnimi ovirami kot tudi ostale marginalizirane skupine ljudi, ki nimajo enakopravnega dostopa do trga dela kot ostali člani družbe;
- podjetja, ki delujejo za svojo tržno uravnanost proizvodnje izdelkov in izvajanja storitev za nadaljevanje svojega družbenega poslanstva. Pomembno je število zaposlenih v podjetju, katero mora vsebovati ljudi z duševnimi in telesnimi ovirami ali druge skupine ljudi, ki se drugače na prostem delovnem trgu ne bi morali zaposliti;
- ne glede na produktivno sposobnost zaposlenih dobi vsak delavec polno tržno plačo;
- možnosti zaposlitve se ne smejo razlikovati med marginaliziranimi zaposlenimi in tistimi, ki to niso. Vsi zaposleni morajo imeti enake pravice in obveznosti v zvezi z zaposlitvijo (Social Firms Europe CEFEC, 2017).

Confederation of European social Firms, Employment initiatives and social Co-operatives definira socialno podjetje kot "neprofitno, samostojno dejavnost, katere namen je zagotoviti zaposlitev marginalnim skupinam ljudi, ki so zaradi svojih specifičnosti nekonkurenčne na prostem delovnem trgu" (Pavel, Štefančič, 2005:13).

Pomembno je vedeti, da je taka definicija za veliko primerov preozka. Socialna podjetja niso namenjena samo zaposlovanju ljudi z dolgotrajnimi duševnimi motnjami, ampak tudi zaposlovanju drugih težje zaposljivih skupin na prostem delovnem trgu. Med nje spadajo tudi Romi, brezdomci, mladi, ki šele vstopajo na trg dela in drugi.

1.4.3 Socialni podjetnik

V dvajsetem stoletju je idejo podjetnika kot inovatorja ustanovil znani ekonomist Schumpeter (1934). Ugotovil je, da je podjetnik inovator, ki razvija neizkušeno tehnologijo. Ta opredelitev daje poudarek inovacijam v smislu novih izdelkov, novih proizvodnih metod, novih trgov ali novih oblik organizacije. Ugotovil je, da se bogastvo ustvari, ko takšne inovacije povzročijo novo povpraševanje.

Z oblikovanjem definicij socialnega podjetništva in socialnega podjetja so se oblikovale tudi definicije socialnega podjetnika/socialne podjetnice.

Združenje socialna ekonomija Slovenije kot prvo navaja, da mora biti socialni podjetnik vztrajen in pošten. Druge značilnosti, ki jih še mora imeti, so:

- podjetnost: prepozna priložnosti, je fleksibilen pri razvijanju produktov/storitev;
- prepoznati mora konflikte in težave;
- znati mora dajati pobude in predloge ter se hitro odzivati;
- je odgovoren, pošten, priznava lastne napake in predpise in je zanesljiv;
- inovativnost: znati mora široko razmišljati, podajati predloge za izboljšanje delovnih procesov, išče nove izvirne rešitve za probleme izven ustaljenih okvirjev in praks;
- vztrajnost in predmetnost: ne preda se ob prvih ovirah, ampak jih poskusi odpravit;
- etičnost: deluje po etičnih načelih poslanstva. Odziva se na konflikte zaposlenih in neetična dejanja, ohranja temeljne vrednote, odgovornost in integriteto tako v osebnem, strokovnem kot tudi poslovnem odnosu;
- družbena odgovornost: njihovi cilji niso usmerjeni v profit, ampak imajo večjo željo po spremembah v družbi, po iskanju novih rešitev za družbene probleme;
- več-disciplinarnost: vključuje različna področja in znanja, ki na prvi pogled delujejo nezdružljiva, s katerimi izdelujejo nove modele reševanja družbenih problemov;

- socialni podjetnik/podjetnica mora biti pri svojem delu kreativen/-a, pozitivno naravnan/-a in radoveden/-a (Združenje socialnega podjetništva, 2015).

Socialni podjetniki si prizadevajo za reševanje kritičnih socialnih problemov in reševanje osnovnih neizpolnjenih potreb lokalne družbe z inovacijami. Njihova podjetniška prizadevanja ustvarjajo sistemske spremembe in izboljšujejo življenje marginaliziranih skupin.

1.5 ZAKONSKA UREDITEV SOCIALNEGA PODJETNIŠTVA

V primerjavi z drugimi državami v Evropski uniji smo v Sloveniji sprejeli zakon o socialnem podjetništvu relativno pozno (2011). Šele z ZSocP smo sprejeli celovito definicijo socialnega podjetništva, katero lahko v Sloveniji navedemo kot osnovno in temeljno definicijo. V 3. členu ZSocP (2011) piše, da » (1) socialno podjetništvo predstavlja trajno opravljanje dejavnosti socialnega podjetništva ali trajno opravljanje drugih dejavnosti pod posebnimi pogoji zaposlovanja s proizvodnjo in prodajo proizvodov ali opravljanjem storitev na trgu dela, pri čem pa ustvarjanje dobička ni izključni niti glavni cilj opravljanja dejavnosti«. Isti člen zapisuje tudi, da »socialno podjetništvo krepi družbeno solidarnost in kohezijo, spodbuja sodelovanje ljudi in prostovoljsko delo, krepi inovativno sposobnost družbe za reševanje socialnih, gospodarskih, okolijskih in drugih problemov, zagotavlja dodatno ponudbo proizvodov in storitev, ki so v javnem interesu, razvija nove možnosti zaposlovanja, zagotavlja dodatna delovna mesta ter socialno integracijo in poklicno reintegracijo najbolj ranljivih skupin ljudi na trgu dela, ki je glavni cilj socialnega podjetništva« (ZSocP, 2011).

S 1. 1. 2015 je del delovnega področja Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ), ki se nanaša na socialno podjetništvo, prešlo v pristojnost Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo (MGRT).

Pravni okvir za delovanje socialnih podjetij postavlja Zakon o socialnem podjetništvu (Uradni list RS, št. 20/2011). V Uradnem listu RS, št 35/2013 je bil objavljen tudi Pravilnik o sprejemanju poslovanja socialnih podjetij, katerega priloga je vzorec sklepa, ki ga zahteva 14. člen zakona (sklep ustanoviteljev ali pristojnega organa nepridobitne pravne osebe, da namerava poslovati kot socialno podjetje).

Dejavnosti socialnega podjetništva določa Uredba o določitvi dejavnosti socialnega podjetništva in Uredba o spremembah in dopolnitvah Uredbe o določitvi dejavnosti socialnega podjetništva (MGRT/delovna področja/socialno podjetništvo, 2017).

Vlada RS je 22. 9. 2011 ustanovila Svet za socialno podjetništvo, to je 25. 7. 2013 sprejelo Strategijo za razvoj socialnega podjetništva, pripravilo pa je tudi Program ukrepov za izvajanje strategije. Namen Programa ukrepov za izvajanje strategije razvoja socialnega podjetništva za leti 2014–1015 je spodbujanje razvoja socialnega podjetništva. Ocenjena vrednost sredstev za izvajanje aktivnosti, ki so namenjena socialnim podjetjem je 12,7 milijona evrov.

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti spodbuja razvoj socialnega podjetništva tudi prek javnih razpisov, ki se sofinancirajo iz sredstev Evropskega socialnega sklada.

Socialna podjetja se lahko prijavijo na razpise ukrepov aktivne politike zaposlovanja, ki so namenjeni povečanju zaposlitvenih možnosti brezposelnih oseb. Za vsak razpis posebej so v razpisni dokumentaciji natančno opredeljeni pogoji za izvajalce. Do zdaj sta bila objavljena 2 javna razpisa, prvi v letu 2009, drugi pa v letu 2012 (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo/delovna področja/socialno podjetništvo, 10. 7. 2017).

1.6 ZNAČILNOSTI SOCIALNIH PODJETIJ

Kot smo do zdaj že opredelili, se socialna podjetja ustanavljajo z namenom, da nudijo možnost zaposlitve za ljudi, ki se tako ali drugače težko vključujejo na trg dela. Te ovire so lahko fizične, socialne ali psihološke, njihove storitve pa bi naj služile širši družbi.

Hulgård (2014) opredeljuje socialna podjetja kot tudi socialno podjetništvo kot del socialne ekonomije oziroma tretjega sektorja socialne ekonomije. Meni, da se socialna podjetja ukvarjajo z ustvarjanjem družbene vrednosti, ki se proizvaja v sodelovanju z ljudmi in različnimi organizacijami. Ukvarjajo se z gradnjo družbenih gibanj na področjih, kot so socialna pravičnost, socialne pravice, državljanske pravice in pobude za vzpostavljanje miru (Defourny, Hulgård in Pestoff, 2014).

Bistvena cilja socialnih podjetij sta po mnenju avtorjev Pavel in Štefanič (2005) :

- zagotavljati podporno okolje, v katerem lahko osebe s posebnimi potrebami razvijajo svoje sposobnosti, ki so eden od pogojev produktivnega delavca;
- postati in ostati podjetje, ki se samo-vzdržuje ter svojim vključenim zagotavlja stalno zaposlitev.

Aktivnosti socialnih podjetništev so naredile pozitiven premik na trgu dela, še posebej za ljudi, ki so težje zaposljivi. Čeprav obstajajo primeri dobrih praks v Sloveniji in tujini, še vedno obstaja veliko možnosti za razvoj. S pojavom takšnega območja inovativne dejavnosti je dobil delovni koncept socialnega podjetništva različne pomene v popularnem diskurzu. (Pavel in Štefanič, 2005).

Sedanja gospodarska klima je pripeljala do bolj inovativnih pristopov za povečanje udeležbe na trgu dela za ljudi z motnjami v duševnem, telesnem ali senzornem razvoju. Tako se je na inovativen način začelo razvijati socialno podjetništvo, ki ponuja nadomestno pot v delovno okolje ljudem, ki so drugače za to prikrajšani.

Zato je vlada izdala Strategije razvoja Slovenije 2020, ki so za to obdobje posebno pozornost namenile razvoju projektov, ki bodo prinašali večjo produktivnost in dodatna delovna mesta. Prednost bodo dajali tistim projektom, ki bodo pozitivno vplivali na skupnost in bodo imeli več namenske značaje. Želijo si angažirati vse sisteme in strukture in uporabiti tako materialne kot

tudi nematerialne vire za to. Projektom bodo do leta 2020 namenili 50 % razvojnih sredstev (Strategije za razvoj Slovenije, 2013).

1.7 ZAPOSLENI V SOCIALNIH PODJETJIH

Socialna podjetja se večinoma ustanavljajo na pobudo različnih nevladnih organizacij in strokovnjakov, ki delajo v zdravstvenih in socialnih službah, ter lokalnih socialnih služb. Socialni delavci so za socialna podjetja zelo pomembni, še posebej v začetnih fazah in le redko kdaj lahko preživijo brez njih.

Potrebno je imeti razmerje med osebami s posebnimi potrebami in ostalo delovno silo, saj lahko to povzroči specifične probleme. Neprizadeta delovna sila je v socialnih podjetjih potrebna predvsem zaradi dveh razlogov: v manjših podjetjih neprizadeta delovna sila zagotavlja aktivnost v primerih akutnih recidivov, v večjih podjetjih pa je večja potreba po izkušenih delavcih. Obe vrsti delovne sile morata imeti enake možnosti, kar pomeni, da njihove vloge niso definirane glede na to, ali pripadajo ciljni skupini ali ne. Tako težje zaposljivi kot drugi delavci imajo enak status, tako težje zaposljivi delavci niso diskriminirani (Pavel, Štefančič, 2005).

Socialna podjetja so vrsta podjetništva, ki se ustvarjajo za zaposlovanje invalidov ali drugih skupin ljudi, ki so prikrajšani na trgu dela. Vsak delavec dobi plačo, ki je primerna za delo, ne glede na njihovo produktivno sposobnost. Možnosti zaposlitve morajo biti enake med vsemi zaposlenimi ne glede na oviranost ali status, ki ga ima oseba. Vsi imajo enake pravice in obveznosti v zvezi z zaposlitvijo.

1.8 POMEMBNOST DELA

Kot pravijo Flaker in sodelavci (2008), je delo je ena od osnovnih človeških potreb. Imeti službo, delati je določnica človeka, podobno kot stanovanje, zapolnjuje veliko različnih človeških potreb glede organizacije identitete, družbenega statusa, preživetja, vzdrževanja družbenih standardov, organizacije identitetnih politik in še drugih. Z izrazom delo poimenujemo obsežno množico dejanj, početja, dogodkov in okoliščin, da jim težko najdemo skupni imenovalnik. Delo je priznana pravica vsakega človeka, a hkrati sodobna družba sistematično izključuje cele kategorije prebivalstva iz tega, kar poimenuje mezdno delo. (Flaker et al., 2008).

Vseeno pa družba izključuje nekatere skupine ljudi, ki niso zmožni delati. To ne pomeni, da so od dela čisto odtrgani, ampak so za te skupine urejene drugačne oblike dela, ki velikokrat niso plačane ali pa za delo dobijo le neko nagrado. Dandanes je potreba po delu vedno večja. Od dela je odvisen naš življenjski slog.

Flaker in sodelavci (2008) nadaljujejo, da delo, biti dejaven, delovati je osnova za naše življenje, ki nam zagotavlja sredstva za preživetje in življenje, poleg tega pa nam nudi pravice, ugled in mesto v družbi. Delo je tudi ena od osnov, ki nam organizira vsakdanje življenje, naše izkušnje in pojmovanje o sebi.

Alcock (v Zidar 2012) dodaja pomembnost plačanega dela, še posebej za tiste skupine ljudi, ki se zavedajo, da ga nimajo. Pravi, da je plačano delo za nekatere edini vir dohodka, določa tudi naš družbeni položaj in samopodobo.

Ljudje, ki niso vključeni v plačano delo, se spopadajo z revščino in imajo slabše zdravje. Ne delati lahko posledično vpliva tudi na njihove otroke, saj lahko dosegajo slabše rezultate v šoli, kar jim kasneje še oteži pot do dobro plačanega, varnega dela. Za njih to postane začaran krog, iz katerega le težko izstopijo.

Pogost odgovor ljudi, ki bi želeli delati, a ne morejo je ta, da bi si želeli delati in da bi radi pridobili izkušnje z delom, želijo si enakih pravic kot "normalni državljani" ter pravico do dela. Delo vidijo kot zdravilo za svojo stisko.

Gorz (v Zidar, 2008) poudari, da je pomembno razlikovati »med delom kot posledico vsakodnevnih aktivnosti, ki omogočajo delovanje nas in našega neposrednega okolja, ter delom

kot dejavnostjo, ki jo opravljamo za nekoga tretjega v zameno za plačilo v skladu z načini, ki jih določa tisti, ki nas plačuje, in za dosego ciljev, ki jih nismo izbrali sami.« (Zidar, 2008).

Vsak človek si želi delati. To zahteva tudi naša družba. Ljudje, ki ne delajo oziroma niso zmožni delati, so zaradi tega tudi veliko bolj izključeni iz družbe. Zato so nujno potrebne spremembe pri vključevanju marginalnih skupin v področje dela. Te predstavljajo tudi dodaten vir delavcev, ki so na trgu dela zaradi staranja prebivalstva in primanjkovanja delovne sile nujno potrebni.

1.9 PRIMERI DOBRE PRAKSE V SLOVENIJI IN KANADI

1.9.1 V Sloveniji: "Druga violina"

V letu 2012 je Center za usposabljanje, delo in varstvo Dolfke Boštjančič Draga (v nadaljevanju CUDV Draga) v okviru svojih storitev vodenja, varstva in zaposlitve pod posebnimi pogoji uporabnikom omogočil aktivno vključevanje v družbeno življenje in delovno okolje z odprtjem vrat novega lokala "Druga violina". Lokal se nahaja v starem mestnem jedru v Ljubljani in uporabnikom omogoča, da opravljajo koristno, njihovim zmožnostim primerno delo, s katerim lahko ohranijo in širijo nova znanja ter delovne spretnosti, pridobivajo nove socialne in delovne navade, uresničujejo lastne ideje in ustvarjalnost ter imajo občutek koristnosti in dobre samopodobe.

Za projekt "Druga violina" je CUDV Draga pripravil projektni načrt z vizijo, poslanstvom dejavnosti ter analizo SWOT. V program so poleg osnovnih gostinskih dejavnosti dodali še kulturno-umetniške dejavnosti ter dejavnosti iz domače obrti lastne proizvodnje.

Z ustanovitvijo takega programa so uresničili mnoge vidike družbenih procesov in tokov, med njimi so to na primer razširjena možnost zaposlovanja težje zaposljivih skupin, ki so se usposobile za opravljanje določenega dela kot tudi možnost vključevanja invalidov v lokalno skupnost. Ena izmed osnovnih nalog programa je ozaveščanje družbe o pomenu sprejemanja drugačnosti.

CUDV Dolfke Boštjančič Draga upošteva najnovejše dokumente in smernice, katere si je z vstopom v Evropsko unijo zastavila tudi Slovenija, kateri se ujemajo tudi s številnimi smernicami in dokumenti, ki so v skladu z EU dokumenti in kateri temeljijo na tem, kako aktivno vključevati ljudi s posebnimi potrebami v družbo.

Osnovni razlog za razvoj te nove dejavnosti je v zadnjem času v prvi vrsti vse bolj sledil ideji socialnega vključevanja, da se vse in vsakogar vključi v širšo družbo, ter upoštevanje individualnosti vsakega posameznika. Dejavnosti temeljijo na Nacionalnem akcijskem načrtu o socialnem vključevanju in Nacionalnem programu socialnega varstva (Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2006–2010). Program omogoča tudi, da so tako uporabnik kot njegova družina delovno in socialno udejstvovani.

Uporabnik in izvajalec med seboj podpišeta individualni dogovor. Uporabnikom je omogočeno nagrajevanje za opravljano delo, ki je v skladu s splošnim aktom izvajalca. Neposredno izvajanje storitve se prične v dopoldanskem (jutranjem) času in traja 8 ur dnevno 5 delovnih dni v tednu, vsebine izven tega standarda so odvisne od dogovora med uporabnikom in izvajalcem. Kot vsebine izven standarda se štejejo: daljši čas trajanja storitve, izvedba prostočasovnih aktivnosti izven 8-urne storitve, letovanja, zimovanja, športna in kulturna udejstvovanja, izvedba kvizov in podobno. Za dnevno prisotnost se šteje, če je upravičenec dnevno prisoten najmanj 5 ur.

Z izvedbo tega programa so uresničeni mnogi vidiki družbenih procesov in tokov, med njimi možnost socialnega vključevanja invalidov v lokalno skupnost, razširjene možnosti zaposlitve težje zaposljivih skupin, ki so se usposobile za opravljanje določenega dela, in ena izmed naših osnovnih nalog – ozaveščanje družbe o pomenu sprejemanja drugačnosti.

- **Cilji vezani na uporabnike znotraj Centra:**
  - večja izbira zaposlitev,
  - socialno vključevanje ljudi z motnjami v duševnem razvoju,
  - uveljavljanje pravice enakosti vseh državljanov ob dejavni udeležbi v družbi,
  - razvoj socialnih veščin in spretnosti,
  - večje zadovoljstvo varovancev varstveno delovnega centra z lastnim delom,
  - omogočanje osebnostnega razvoja vsakega posameznika,
  - usvajanje novih znanj, veščin in spretnosti,
  - usvajanje komunikacijskih veščin,
  - nova, prilagojena delovna mesta za zaposlene – delovni invalidi z omejitvami.

- **Cilji vezani na okolje:**
  - dopolnjevanje gostinske ponudbe v stari Ljubljani,
  - možnost preživljanja prostega časa za različne ciljne skupine,
  - dodatna ponudba za turiste,
  - možnost spoznavanja drugačnosti z neposredno izkušnjo,
  - kreiranje družbene kohezije.

- **Splošni cilji:**
  - zadovoljstvo uporabnikov storitev Centra,
  - zadovoljstvo gostov gostilne,
  - zadovoljstvo zaposlenih,
  - učinkovito delo,
  - širitev tradicije naroda ob ponudbi tradicionalne, ekološke in zdrave prehrane,
  - širitev tradicije naroda ob ponudbi izvirne slovenske glasbe, literature in drugih vej umetnosti,
  - prispevanje k ohranjanju narave in naravnega okolja ob ponudbi ekoloških vsebin,
  - nadaljevanje usmerjenosti v razvoj nove/inovativne ponudbe storitev.

Z ustanovitvijo takega individualnega lokala so hoteli obogatiti ponudbo lokalnim in tujim gostom v slovenski prestolnici ter jim s tem predstaviti evropsko mentaliteto s področja varstva najšibkejših članov družbe, po kateri se veliko krat meri humanost družbe.

(CUDV, Draga 24. 7. 2017).

1.9.2 V Kanadi: Starworks Packaging & Assembly

Starworks Packaging & Assembly

Starworks Packaging and Assembly ustanovljeno leta 1985 je socialno podjetje, ki je bilo ustanovljeno od Developmental Disabillities Association (DDA) – neprofitna organizacija, ki nudi več kot 50 služb in programov za otroke, mladostnike in odrasle v Vancouvru in Richmondu. Starworks Packaging in Assembly je bil ustanovljen za zagotavljanje zaposlovanja posameznikov z intelektualnimi ovirami, ki izpolnjujejo njihova merila zaposlovanja. Namen podjetja je, da posameznikom zagotovi finančno korist, dostopnost do delovnega okolja in spretnosti, ki so primerne za kariero v drugih podjetjih. V njihovem skladišču v Vancouver-ju zaposlujejo več kot 50 ljudi, ki imajo sposobnost za delo z vsemi vrstami dela, katero zahteva veliko ročnega dela, vključno s pakiranjem, polnjenjem, montažo in ročnim sestavljanjem.

Starworks Packaging and Assembly ne prejema nikakršnega vladnega financiranja in deluje kot trajno podjetje, ki svoj dobiček preusmeri nazaj v podjetje z namenom, da bi lahko zaposlili več ljudi. (http://www.starworks.ca/about-us 25. 7. 2017)

ImagineAbility

Leta 1962 se je ustanovilo podjetje ARC Industries, v letu 1986 so se preimenovali v Versatech Industries Inc., od leta 2012 pa so znani pod imenom ImagineAbility. Organizacija se je ustanovila na pobudo staršev z namenom, da bi nudila smiselne zaposlitve in rekreacijske aktivnosti za ljudi s širokim izborom intelektualnih izzivov. Danes ImagineAbility podpira več kot 200 ljudi pri pogodbenih proizvodnjah, podprtih zaposlitvah in v dnevnih programih, ki jih nudijo na dveh različnih lokacijah.

Njihovo poslanstvo je podpreti težnje posameznikov, ki živijo v invalidnosti, vizija pa je, da so vsi posamezniki videni kot enakopravni in da so zmožni, da uresničijo svoj potencial.

Prizadevajo si za odličnost z izvajanjem vseh njihovih dejavnosti na način, ki spodbuja:

- **celovitost** (ohranjajo najvišje standarde profesionalnega vedenja v zavezanosti do ljudi, ki jih podpirajo);
- **vključenost** (verjamejo v vključevanje v skupnost za vse ljudi, da se jim omogoči sodelovanje na vseh področjih družbe);
- **zagovarjanje** (verjamejo, da so človeške pravice in svoboščine z rojstvom pridobljene pravice vseh ljudi);
- **neodvisnost in obveščenost** (samostojnost promovirajo kot načelo dobrega počutja, spodbujajo osebne izbire in individualnost ter prispevajo k bogatenju življenja ljudi);
- **sodelovanje in timsko delo** (poudarjajo timsko delo in sodelovanje, delati skupaj in skupaj z udeleženci, razvijajo in delijo svoja strokovna znanja, da bi dosegli svoje cilje in gradili na medosebni uspešnosti);
- **odgovornost** (cenijo davčno odgovornost, splošno odgovornost, preglednost in odsotnost navzkrižja interesov);
- **spoštovanje** (z vsemi sogovorniki sodelujejo spoštljivo, do njih se obnašajo dostojno in cenijo njihove potrebe, želje ter sposobnosti);
- **krepitev moči** (aktivno spodbujajo posameznike, da prevzemajo odgovornost za upravljanje svojih odgovornosti in svoje prihodnosti);
- **varnost** (zagotavljajo varno okolje za delo, učenje in sodelovanje v dejavnosti rekreacije in prostega časa);
- **preglednost in poštenost z vsemi zainteresiranimi stranmi** (redno izpodbijajo status quo, da bi zagotovili izboljšave v vseh vidikih svoje organizacije, spodbujajo odličnost in inovativnost, da bi s tem prinesli edinstvenost in svež pristop k obojemu, težavam in priložnostim);
- **zaposleni so pomembni** (delavci so aktivni udeleženci in prispevajo k doseganju vseh zgoraj navedenih vrednot in so prepoznani po njihovi odlični vlogi pri doseganju poslanstva, vizije in ciljev).

(http://imagineability.ca/history/, pridobljeno dne 25. 7. 2017).

V nadaljevanju diplomske naloge se bomo osredotočili na poimenovanje ljudi z intelektualnimi in gibalnimi ovirami, kakšne možnosti in pravice imajo za zaposlitev, na koncu pa sledi še predstavitev Varstveno delovnega centra Koper – enota Koper.

2. POIMENOVANJE OSEB V SOCIALNEM DELU

Skozi zgodovino so imeli za ljudi, ki so bili "drugačni" različna poimenovanja. Kar je bilo vsem skupno, je to, da so bili vedno izločeni iz širše družbe.

V družbenih znanostih so konec 20. stoletja pravice prizadetih in hendikepiranih ljudi in njihove reprezentacije postale prav tako pomembne, kakor je postal pomemben diskurz globalizacije na področju gibanja kapitala. Če prizadetost in globalizacijo mislimo skupaj, dobimo kompleksni, večdimenzionalni ideološki praksi, ki sta v zgodovini proizvajali in še proizvajata številna protislovja in odpirata brezštevilna vprašanja o človeškem bivanju. Navkljub resnim terminološkim zagatam smo se odločili uporabljati pojma prizadetost (po angleško *disability*) in hendikep kot sinonima, ki označujeta poškodovanosti, kakršne so gibalna oviranost (mišična distrofija, paraplegija, tetraplegija itn.), senzorna oviranost (težave s sluhom, vidom itn.), intelektualna oviranost (lažja, zmerna, težja in težka duševna prizadetost) in težave v duševnem zdravju (depresija, psihoza, shizofrenija, anoreksija itn.), pa tudi družbene prikrajšanosti, ki ljudi z naštetimi oviranostmi diskriminirajo v vsakdanjem življenju ljudi (Zaviršek, 2000:7).

V socialnem delu imamo različna poimenovanja, katera uporabljamo pri delu z uporabniki iz Varstveno delovnih centrov. Govorimo o osebah z ovirami, govorimo o hendikepu.

Nesorazmerje vpliva in prevladujoči stereotipi v družbi se odrazijo tudi v terminologiji. Če se ozremo nekaj desetletij nazaj, bomo namreč ugotovili, da se je poimenovanje prejemnikov storitev socialnega varstva zelo hitro spreminjalo. V zadnjih desetletjih so v rabi sledeča poimenovanja: invalidi, oskrbovanci, varovanci, gojenci. To strokovno izrazje se povezuje s klasičnim institucionalnim pristopom, s teorijo osebne tragedije in z medicinskim modelom razmišljanja in obravnave. Ljudje so predmet strokovne obravnave in pasivni prejemniki socialnih storitev. Z uvedbo psiholoških in specializiranih defektoloških programov usposabljanja in obravnave so se uveljavili izrazi osebe z motnjami v razvoju, z motnjami vida, sluha, gibalno ovirani, klienti ali pacienti, duševno prizadeti, ljudje z motnjami v razvoju. Poimenovanje se opira na medicinski model razmišljanja – na to, kar človek ne zmore in v čemer odstopa od povprečja. Avtorica ne govori o človekovih nadarjenostih, predsodkih, na katere naleti pri vsakodnevnem življenju, o njegovih ambicijah, željah in potrebah (Škerjanc 2006: 14–15).

Z uvedbo skupnostne skrbi v ZDA in v Veliki Britaniji naj bi ljudje izbrali med različnimi ponudniki na novem trgu socialnih storitev. Za to novo vlogo v socialnem varstvu se je uveljavil izraz uporabnik, potrošnik (user, consumer) storitev (op. Cit: 15).

Pojma uporabnik, uporabnica sta se v socialnem delu utrdila in se uporabljata najpogosteje. Zato ju uporabljamo tudi mi, čeprav ne ustrezata konceptu, ki ga predstavljamo. Uporabnik preveč enostransko opredeli vlogo obeh, zameji ju na to, da nekdo nekaj potrebuje, drugi pa to ima in daje. Našemu konceptu dosti bolj ustrezata pojma sogovornica, sogovornik. Tako namreč pojmujemo ljudi, s katerimi vzpostavljamo delovni odnos in osebni stik in soustvarjamo izvirne delovne projekte pomoči. Besedi sogovornik, sogovornica poudarita prav tiste elemente v odnosu, ki so odločni, **so**-ustvarjanje delovnega odnosa, **so**-ustvarjanje razgovora, **so**-raziskovanje za **so**-oblikovanje delovnega projekta. Beseda sopotnik ima isti element **so**-delovanja na potovanju k dobremu izidu. V sodobni anglosaški literaturi se pojavlja še eno poimenovanje: experts on experience, strokovnjaki iz izkušenj, ki spet poudarijo pomen spoštovanja kompetentnosti ljudi, ki pridejo po pomoč. A anglosaška literatura ima tudi za nas, strokovne socialne delavke in socialne delavce, novo poimenovanje: mi smo spoštljivi in odgovorni zavezniki ljudi, ki pridejo po pomoč in podporo. Delovni odnos vzpostavljamo spoštljivi in odgovorni zavetniki, ki s strokovnjaki iz izkušenj ustvarjamo želene razplete (Čačinovič Vogrinčič in drugi, 2008: 5–6).

Čeprav so vsi uporabniki zame eksperti iz izkušenj, bom v diplomskem delu uporabljala pojma uporabnik, uporabnica. Pomembno je da, so uporabniki, ki govorijo zase in za svoje sodelavce, slišani kot eksperti iz svojega življenja, eksperti iz izkušenj. Zato je pomembno, da strokovni delavci in strokovne delavke z uporabniki, uporabnicami opravijo izvirni delovni projekt.

V stroki socialnega dela je pomemben koncept delovnega odnosa, ki ga imamo strokovni delavci z uporabniki. Svoje delo dopolnjujemo s konceptom izvirnega delovnega projekta pomoči, ki ga skupaj s sogovorci oblikujemo v delovnem odnosu. Poslušamo želje uporabnikov, nato skupaj z njimi soustvarimo zaželene rešitve, razplete, ti se prevajajo v akcijo, dejanja, v konkretne korake. To so projekti pomoči, ker tečejo v času in so usmerjeni k dobrim izidom ali zaželenim razpletom. Po mnenju Gabi (2008) izvirni delovni projekt pomoči na poseben, socialno-delovni način ubesedi ravnanje v socialnem delu. (Čačinovič Vogrinčič in drugi, 2008).

Pomembno je, da socialne delavke in socialni delavci z uporabnicami in uporabniki zapišejo tudi ugotovljene razlike in minimalne spremembe v procesu, ne samo konkretne naloge. Drugače lahko z neposlušnostjo, neupoštevanjem in nadzorom spremenimo eksperte iz izkušenj v vlogo uporabnikov, ki nekaj potrebujejo in to lahko dobijo od drugih, ki to imajo.

2.1 HENDIKEP

Že otroke z lažjo ali težko, zmerno ali težjo oviro in z dodatnimi ovirami v telesnem in duševnem razvoju najpogosteje vpisujejo v šole s prilagojenim programom. Po končanem šolanju jim je pot do nadaljnjega izobraževanja omejena. Zato se jih veliko vključi v programe vodenja, varstva in zaposlitve pod posebnimi pogoji, ki jih izvajajo Varstveno delovni centri. Tak center je tudi v Kopru in uporabniki tega Varstveno delovnega centra bodo moja populacija raziskovanja.

Zaviršek pravi, da antropološko pojmovanje in razumevanje hendikepa izhaja iz naslednjih predpostavk:

- da je hendikep družbeno konstruirana in zato spreminjajoča se kategorija;
- da fizične in mentalne poškodbe same po sebi niso kriteriji človeškosti;
- da fizične in mentalne poškodbe ne vplivajo neposredno na kvaliteto življenja posameznice ali posameznika;
- da izkušnja hendikepa ni univerzalna, temveč individualna (Zaviršek, 2005: 4).

V svoji knjigi Hendikep kot kulturna travma opiše tudi pojma prizadetost in hendikep (angleško disability) kot sinonima, ki označujeta poškodovanost, kakršne so gibalna oviranost (mišična distrofija, paraplegija, tetraplegija itn.), senzorna oviranost (lažja, zmerna, težja in težka duševna prizadetost) in težave z duševnim zdravjem (depresija, psihoza, shizofrenija, anoreksija itn.), a tudi družbene prikrajšanosti, ki ljudi z naštetimi oviranostmi diskriminirajo v vsakdanjem življenju. Dodaja: »Razumevanje prizadetosti ali hendikepa je dvojno: označuje poškodovanost, ki je vidna ali pa nevidna (multipla skleroza v zgodnjem stadiju, rak, duševne stiske), in družbeno konstruirane oviranosti na ekonomski, družbeni, psihološki in simbolni ravni, ki jih doživljajo ljudje z raznimi oviranostmi. Poškodovanost hendikepira, ovira, onemogoča, naredi človeka in-validnega

ali ne-močnega. Omejitve v jeziku dokazujejo, da je kompleksne osebne in družbene izkušnje težko zvesti na oznako, ki bo v zadovoljstvo vseh prizadetih označevala večplastno razumevanje med osebnim izkustvom, normativnimi sklepanji, družbenim aktivizmom in teoretskimi koncepti« (Zaviršek, 2000: 7–8).

Tako tudi sama razumem pojem hendikep, ne le kot oviro posameznika, ampak tudi kot družbeno ustvarjene ovire, zaradi katerih te osebe nimajo enakih priložnosti, dostopa in možnosti do sredstev, kot ljudje, ki ovir nimajo.

2.2 ZAKONSKE UREDITVE

Vodenje, varstvo in zaposlitev pod posebnimi pogoji je **organizirana oblika varstva**, s katero se **izpolnjujejo** z ustavo in zakoni določene temeljne **človekove pravice odraslih invalidnih oseb do storitve,** ki tem osebam (uporabnikom) v skladu z njihovimi sposobnostmi **daje možnost aktivnega vključevanja v družbeno življenje in delovno okolje** ter **opravljanja koristnega**, vendar **njihovim zmožnostim primernega dela.**

Vodenje, varstvo ter zaposlitev pod posebnimi pogoji je organizirano in se izvaja tako, da **uporabnikom omogoča ohranjanje pridobljenih** in **širitev novih znanj in delovnih spretnosti,** pridobivanje novih **socialnih in delovnih navad, uresničevanje lastnih idej in ustvarjalnosti,** stimulira **občutek koristnosti** in **samopotrditve**. Storitev zagotavlja **tudi druge oblike varstva,** ki uporabnikom in njihovim družinam **omogočajo delovno in socialno udejstvovanje.**

Uporabnikom, to so **odrasle osebe z lažjo, zmerno ali težjo motnjo v duševnem razvoju,** omogoča tudi **nagrajevanje za opravljeno delo v skladu s splošnim aktom izvajalca.** (MDDSZ, 2017).

Ministrstvo za delo, družino socialne zadeve in enake možnosti (v nadaljevanju MDDSZ) je pristojno za naloge, ki se nanašajo na:

- področje individualnega delovna razmerja, kolektivne pogodbe in urejanje odnosov s socialnimi partnerji in sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja ter varnost in zdravje pri delu;
- družinsko politiko, družinska razmerja ter starševsko varstvo in družinske prejemke;
- socialno varstvo in socialnovarstvene storitve, duševno zdravje, družbeno pomoč ogroženim posameznikom, družinam in skupinam prebivalstva, usposabljanje otrok z motnjami v razvoju in varstvo oseb, ki ne morejo skrbeti zase, razvoj izvajalskih mrež javnih služb na področju socialnega varstva;
- položaj in celovito varstvo invalidov;
- enake možnosti.

(MDDSZ, 2017).

Politiko oziroma aktivnosti na področju socialnega varstva oseb s težavami v duševnem zdravju opredeljuje Zakon o duševnem zdravju (Uradni list RS, št. 77/2007). Zakon med drugim določa postopke sprejema oseb na zdravljenje na oddelek pod posebnim nadzorom psihiatrične bolnišnice, obravnavo v varovanem oddelku socialnovarstvenega zavoda, nadzorovano obravnavo in obravnavo v skupnosti ter pravico do zastopnika pravic oseb na področju duševnega zdravja.

Zakon je na področju socialnega varstva vpeljal tri pomembne novosti, in sicer:

- koordinator obravnave v skupnosti,
- zastopnik pravic oseb na področju duševnega zdravja ter
- multidisciplinarni timi, ki jih imenujejo centri za socialno delo za vsak posamezni primer (MDDSZ, 2017).

S tem uporabniki pridobijo nove strokovnjake, ki jim pomagajo pri ponovni integraciji v lokalno okolje in kateri bodo varovali njihove pravice v primerih prisilne hospitalizacije. **Z uvedbo multidisciplinarnega tima** (multidisciplinarni tim sestavljajo psihiater, patronažna sestra, predstavnik centra za socialno delo in nevladnih organizacij, najbližja oseba in drugi, ki lahko vplivajo na potek obravnave v skupnosti) je uporabniku omogočena **celovita individualna obravnava** (MDDSZ, 2017).

Zakon o socialnem varstvu (ZSV-NPB16) v 52. členu ureja delovanje VDC-jev, kjer piše, da:

(1) Varstveni delovni center opravlja naloge vodenja in varstva ter organizira zaposlitev pod posebnimi pogoji za duševno in telesno prizadete odrasle osebe.
(2) Poleg storitev iz prejšnjega odstavka lahko varstveno delovni center opravlja tudi institucionalno varstvo odraslih duševno in telesno prizadetih oseb po prvem odstavku 16. člena tega zakona ter pomoč na domu družinam duševno in telesno prizadetih oseb.
(3) Varstveno delovni center lahko opravlja tudi posebne oblike priprav na zaposlitev (Uradni list RS, št. 3/2007 z dne avgust, 2017: 52. člen ZSV).

2.3 VARSTVENO DELOVNI CENTER KOPER

V Varstvenem delovnem centru (v nadelavanju VDC) Koper je več enot, te so: Divača, Ilirska Bistrica, Izola, Koper, Koper Markovec, Portorož; Sežana in Stanovanjska skupina Mimoza.

Na spletni strani VDC Koper piše, da je bil center ustanovljen iz strani vlade Republike Slovenije in je javni socialnovarstveni zavod, ki je postal 1. 1. 2002 samostojni zavod. Dejavnosti centra opredeljujejo zakonski in podzakonski akti, Pravilniki, Navodila in temeljni akt VDC, kateri so zapisani v statutu VDC Koper.

Dejavnosti centra so namenjene ohranjanju že pridobljenih in širitvi novih znanj in delovnih sposobnosti, pridobivanje socialnih in delovnih navad, da bi si uporabniki lahko uresničili svoje lastne ideje in svojo ustvarjalnost, stimulirali občutek koristnosti in samopotrditve, da bi razvili delovno in socialno udejstvovanje ter vključevanje v širše delovno okolje.

Storitve, ki jih VDC Koper izvaja, so: vodenje, varstva in zaposlitve pod posebnimi pogoji v sedmih enotah ter storitev institucionalnega varstva v stanovanjski skupnosti Mimoza.

Uporabnikom-varovancem zagotavljajo: 1. osnovno oskrbo (bivanje, prehrana in tehnična oskrba); 2. socialno oskrbo (storitve vodenja, varstva in zaposlitve pod posebnimi pogoji) ter 3. zdravstveno oskrbo (ki se izvaja v okviru institucionalnega programa) (http://www.vdc-koper.si/predstavitev/, 5. 8. 2017).

Storitev vodenja obsegajo: oblikovanje izvajanje in spremljanje individualnih programov; ohranjanje pridobljenih znanj in sposobnosti teč učenje novih; vzdrževanje in razvoj socialnih stikov in kognitivne (spoznavne) sposobnosti uporabnika; ohranjanje pridobljene in razvijanje večje samostojnosti; sodelovanje z uporabnikom in svojci; sodelovanje z drugimi strokovnimi delavci in organizacijami; organiziranje kreativnih dejavnosti; ter aktivno vključevanje v okolje.

S timskim in multidisciplinarnim pristopom oblikujejo in evalvirajo individualne programe. Varovanke oziroma varovanci so soustvarjalci in akterji individualnega programa, pa tudi njegove evalvacije. Delajo na tem, da v individualni program vključujejo cilj partnerstva med zaposlenimi in uporabniki ter tudi možnost vključitve staršev oziroma skrbnikov, katere seznanjajo z individualnimi načrti.

Uporabniki in njihovi starši oziroma skrbniki sodelujejo v življenju in delu VDC Koper na več načinov: z vključevanjem v načrtovanje dela in delovnega načrta; z individualnimi in

skupinskimi razgovori o njihovih željah, potrebah in interesih; s skupinskimi razgovori o določenih temah; z izražanjem mnenj in predlogov ter z aktivnim sodelovanjem pri oblikovanju individualnega načrta in evalvacije. Ena osnovnih nalog, ki si jih center zadeva, je kontakt s svojci in zakonitimi zastopniki uporabnikov, zato jim v februarju predstavijo Poročilo o delo za preteklo leto in Letni delovni načrt za tekoče leto. Delo z njimi obsega tudi to, da center pisno in telefonsko obvešča svojce oziroma skrbnike o tekočih zadevah, da imajo individualne razgovore, obiske na enotah ter da se v naprej dogovorijo za obiske na domu.

Za razreševanje stisk in težav posameznikov VDC Koper pri svojem delu sodeluje tudi z drugimi strokovnimi delavci in organizacijami, društvi in civilnimi pobudami, kot na primer za izboljšanje kakovost življenja varovank in varovancev ter z namenom širjenja njihove socialne mreže ter ozaveščanja okolja sodelujejo z invalidskimi organizacijami, športnimi in drugimi društvi, knjižnicami, šolami, lokalno skupnostjo in med enotami VDC Koper ter drugimi VDC-ji.

Storitev varstva zajema spremljanje, podporo in zagotavljanje občutka varnosti; nudenje pomoči pri vzdrževanju osebne higiene in opravljanju fizioloških potreb; pomoč pri vstajanju, obuvanju, sezuvanju in slačenju; pomoč pri gibanju in hoji; pomoč pri komunikaciji in orientaciji (uporaba javnih prevoznih sredstev in javnih storitev, odprtost VDC v okolje, osveščanje javnosti, zaposlovanje kot oblika delovne terapije v okolju), ter varstvo pri prihodih in odhodih ter spremstvo pri prevozih.

Zaposlitev pod posebnimi pogoji uporabnikom omogoča ohranjanje pridobljenih znanj ter razvoj novih sposobnosti, kot so: zagotavljanje pogojev za varno delo; prilagajanje storitev in delovnih pripomočkov zmogljivostim uporabnikov; uvajanje v delo; razvijanje delovnih sposobnosti in spretnosti; spremljanje delovnega procesa; nabava sredstev in pripomočkov; prevoz materiala za delo; ter prodaja izdelkov. Pridobljena sredstva od prodaje izdelkov so namenjena za nagrade uporabnikom in za višjo kvaliteto dela in bivanja (http://www.vdc-koper.si/predstavitev/zaposlitev-pod-posebnimi-pogoji 5. 8. 2017).

V VDC Koper svojim uporabnikom in uporabnicam omogočajo različne možnosti za zaposlitev pod posebnimi pogoji, kot na primer:

- **Kooperantska dela:**

V vseh enotah VDC Koper varovanke in varovanci stalno ali občasno izvajajo kooperantska dela: sestavljajo izdelke za različna podjetja. Ta dela morajo biti zdravju neškodljiva, varna in raznolika. Pomembno je, da niso z njimi preobremenjeni, saj je naš osnovni cilj ohranjati sproščeno in ne storilnostno naravnano vzdušje.

- **Zeleni program:**

V okviru zelenega programa varovanke in varovanci vzdržujejo zelenice in otroška igrišča (Zdravstveni dom Izola, Komunala Izola), delajo v Vrtnariji Škocjan (Komunala Koper), na Vrtu trajnic, na Kozjereji Brdca v Vrhpoljah pri Kozini ter na Kmetiji Hočevar v Štanjelu.

- **Oblikovanje lastnih izdelkov:**

Z oblikovanjem lastnih izdelkov razvijamo ustvarjalnost varovank in varovancev in njihovo zadovoljstvo ob dokončanem izdelku, kar je zelo ustrezen način za krepitev njihove samopodobe.
Z leti smo procese oblikovanja in izdelave lastnih izdelkov izpopolnili do take mere, da je večina izdelkov estetskega videza in iz kvalitetnih materialov. Vedno več izdelkov naredijo varovanke in varovanci za znanega kupca ter se na razstavah in sejmih stalno predstavljajo s tematsko oblikovanimi izdelki.

- **Zaposlitev na domu:**

Nekatere varovanke in varovanci zaradi različnih razlogov ne morejo prihajati v enote VDC Koper . V dogovorih z njimi in njihovimi starši oz. skrbniki zanje v posameznih enotah pripravimo in izvajamo individualne programe na domu.

- **Integrirana zaposlitev**

Je občasna oblika zaposlitve, ko varovanec, starši, VDC in delovna organizacija sklenejo dogovor o vključitvi varovanca v reden proces dela.

(http://www.vdc-koper.si/predstavitev/zaposlitev-pod-posebnimi-pogoji 5. 8. 2017)

Za svojo raziskavo sem se osredotočila samo na enoto Koper. To enoto sem spoznala preko projekta, ki sem ga spoznala v 4. letniku faksa pri predmetu Integrativni seminar in Teorije deviantnosti. Tam sem se najprej spoznala z direktorico VDC Koper mag. Dragico Fojan, s katero sva se pogovarjali o možnosti redne zaposlitve uporabnikov in uporabnic VDC-jev v socialnih podjetjih. Ona je bila tudi tista, ki je predlagala, da bi to za svojo diplomsko nalogo raziskovala v VDC Koper.

3. FORMULACIJA PROBLEMA:

Trenutno stanje v državi in učinki recesije so privedli do tega, da je veliko ljudi izgubilo službe, najhuje pa je to prizadelo ranljive skupine, kot so mladi, ki komaj vstopaj na trg dela, starejši ter ljudje z motnjami v duševnem ali telesnem razvoju. Ena od možnih rešitev za ta problem je ustanovitev socialnih podjetjih.
Socialno podjetništvo je inovativna oblika podjetništva z velikim čutom odgovornosti za družbo in ljudi. Za socialno podjetništvo je značilno, da so motivi poslovanja v razreševanju socialnih, gospodarskih, okolijskih in drugih problemov družbe na inovativen način. Osnovni namen te alternativne oblike podjetništva je tržno delovanje ob upoštevanju načel socialnega podjetništva. Ustvarja nova delovna mesta za ranljive skupine oseb ter opravlja družbeno koristne dejavnosti.
V diplomski nalogi se bom osredotočila na ljudi z intelektualnimi in telesnimi ovirami, kateri, tudi zaradi slovenske zakonodaje, ne morejo dobiti zaposlitve.

S svojo raziskavo bi rada ugotovila, kaj se sploh dogaja na področju zaposlovanja ljudi s statusom invalida, ali se v smeri zaposlovanja ljudi z motnjo v duševnem razvoju kaj dogaja, če ja, kaj, kakšne oblike zaposlitve so jim na voljo že danes. Zanima me tudi, kaj so ključne ovire za delo teh ljudi, kaj bi bilo potrebno narediti (npr.: sprememba prepričanj družbe o ljudeh z motnjo v duševnem razvoju, sprememba zakonodaje, ustvarjanje posebne oblike dela za ljudi z duševno motnjo – inovativne oblike, ki bi bile prilagojene različnim interesom in zmožnostim ljudi). Potrebna so podjetja, ki jih zanimajo ljudje in so za njih tudi odgovorni in ne zgolj profit. To so v perspektivi socialna podjetja.

Menim, da bi lahko bilo to dobro področje za moje raziskovanje. Sicer na tem področju še ni opravljenih veliko raziskav, tako da bi lahko moja raziskava pripomogla zavodom in centrom, ki razmišljajo v tej smeri, da bi nekaterim uporabnikom omogočili možnost zaposlitve. Z raziskavo bom poskusila raziskati potencialne prednosti zaposlovanja ljudi z motnjami v duševnem razvoju v že obstoječih socialnih podjetjih.

4. RAZISKOVALNA VPRAŠANJA Z TEZAMI ALI HIPOTEZAMI

R1: Kakšno je zadovoljstvo uporabnikov z delom Varstveno delovnih centrov?

R2: Kakšno je zadovoljstvo uporabnikov z nagradami/plačilom za delo, ki ga opravljajo v centrih?

R3: Bi si uporabniki želeli delati izven Varstveno delovnega centra?

R4: Kakšnih sposobnosti/veščin bi se uporabniki radi naučili, da bi jih lahko uporabili za delo?

R5: Ali poznajo uporabniki pojem socialnega podjetništva?

R6: Kaj je pomembno uporabnikom, da bi se odločili za delo izven Varstveno delovnega centra, ter kje vidijo ovire?

T1: Uporabniki so zadovoljni z delom Varstveno delovnega centra.

T2: Uporabniki bi si za več dela želeli večje nagrade.

T3: Uporabniki si želijo sprememb in dela izven Varstveno delovnega centra.

T4: Uporabniki bi se radi naučili novih veščin.

T5: Večina uporabnikov ni seznanjena s pojmom socialnega podjetništva.

T6: Uporabniki vidijo oviro pri delu izven centra v tem, da ne bodo sprejeti od sodelavcev.

5. METODOLOGIJA

5.1 Vrsta raziskave

Raziskovalna naloga je eksplorativna oziroma poizvedovalna, saj pomeni uvod v spoznavanje problematike. Raziskava je glede na odnos do neposrednega izkustvenega gradiva empirična oziroma izkustvena saj s spraševanjem zbiram novo, neposredno izkustveno gradivo. Glede na vrsto podatkov, ki jih z raziskavo zbiram, je raziskava kvalitativna, saj so izhodišča predvsem stvarni, praktični in vsakdanji problemi ljudi in teoretični problemi posamezne vede. Zbirala sem besedne opise, ki se nanašajo na raziskovalni pojav, te pa sem tudi kvalitativno analizirala. (Mesec, 1998)

5.2 Merski instrumenti

Merski instrumenti, ki so bili uporabljeni v raziskavi, so bile štiri teme, o katerih smo se pogovarjali s fokusno skupino. Te smo tekom pogovora podkrepili z podvprašanji ter primeri za lažjo predstavo uporabnikom. Odgovori so bili odprtega tipa, saj je vsak uporabnik odgovoril drugače. Izvedeni sta bili dve fokusni skupini za lažjo izvedljivost raziskave in za lažjo predstavitev rezultatov.

5.3 Populacija in vzorčenje

Stvarno: populacija bodo uporabniki Varstveno delovnega centra Koper – enota Koper

Krajevno: Koper, Slovenija

Časovno: 6. 6.–7. 6. 2017

Vzorec: moj vzorec je bil neslučajnostni in priročni, saj so bili uporabniki izbrani s strani direktorice enote Koper Jasne Moderc. Za vzorec bom imela dve skupini, v prvi je bilo prisotnih osem uporabnikov, v drugi pa sedem. Vse skupaj je bilo prisotnih 15 uporabnikov.

5.4 Zbiranje podatkov

Pri zbiranju podatkov sem si pomagala z metodo spraševanja z delno standardiziranim intervjujem/temami. Vprašanja in podvprašanja sem po potrebni prilagodila in razložila. Fokusni skupini sem izpeljala osebno in ustno, zato ker sem uporabljala vprašanja odprtega tipa in s tem nisem hotela omejevati intervjuvancev s predlaganimi odgovori, zato so odgovori prednostni, poljubni in točni. Kot sem že omenila sem, če se mi je zdelo potrebno, postavila (pod)vprašanja v primeru, da so bili odgovori potem boljše razumljeni. Uporabila sem tehniko aktivnega poslušanja, kjer sem uporabnikom prepustila, da se je pogovor razvijal sam od sebe, vstopila sem samo ob kakšnih nejasnostih, ali če je pogovor zašel iz teme, pozorna sem bila tudi na čas. Računala sem povprečno eno uro na skupino, ker smo bile po skupnem pogovoru z direktorico VDC Koper mag. Dragico Fojan, kot tudi z direktorico enote Koper Jasno Moderc mnenja, da bo po tem času vsem že padla koncentracija in se pogovor ne bo smiselno razvijal naprej. Debata je potekala v dveh skupinah (v prvi je bilo osem ljudi, v drugi pa sedem), taka velikost skupine se nam je zdela najbolj primerna, saj lahko tako pogovor poteka bolj tekoče, če slučajno kdo ne odgovarja, pa ni tišine, ampak skupina vseeno ni tako velika, da ne bi mogla nadzirati govorjenja drug čez drugega. Fokusne skupine so potekale v prostorih Varstveno delovnega centra Koper – enota Koper. Pred začetkom fokusne skupine sem se z vsemi udeleženci v skupini pogovorila, jim predstavila temo raziskovalne naloge, predstavila sebe ter jih prosila za dovoljenje za snemanje pogovora.

5.5 Obdelava in analiza podatkov

Tako kot navaja Mesec (1998), sem gradivo najprej uredila, potem razčlenila opise (določila enote kodiranja) ter jih prosto poimenovala (odprto kodiranje), potem sem izbrala in definirala relevantne pojme in kategorije. Na koncu sem še selektivno ali odnosno kodirala in nazadnje sem oblikovala še končne teoretične formulacije.

5.5.1 Urejanje gradiva

Pogovore fokusnih skupin sem posnela z diktafonom, katerega sem si sposodila od mag. Dragice Fojan; te sem potem pretipkala v program Word na svojem računalniku. Podatke sem

obdelala po kvalitativnem postopku, ki je predviden za to vrsto raziskave. Izhodišča za obdelavo so bili odgovori uporabnikov. Empirično gradivo sem na koncu analizirala ročno.

5.5.2 Določitev enot kodiranja

Enote kodiranja sem zastavila tako, da sem si v zapisanih odgovorih podčrtovala odgovore uporabnikov. Enote so mi predstavljale besede, besedne zveze in stavki, ki so se med seboj povezovali.

5.5.3 Odprto kodiranje

Enotam kodiranja sem pripisala pojme. Tukaj sem podala samo primer, v prilogi sem za lažje predstavljanje dodala celoten postopek (Priloga).

Primer:

OSEBA: D

STAROST: 46

LET V VDC-JU: 28

OVIRA: zmerna

PRAVNA SPOSOBNOST: mama ima podaljšano roditeljsko sposobnost

VPRAŠANJE:	ŠT. IZJAVE:	IZJAVA:	KATEGORIJA:	NAD-KATEGORIJA:	TEMA:
i)	D1	Ja je, kar dobro.	Pozitivno	Zadovoljstvo pri delu	Delo v VDC-ju
	D2	Jaz hodim preko Zelenega programa v Eurospin, kjer čistimo parkirišča.	Čiščenje parkirišč	Vrsta dela/ program	Delo v VDC-ju
	D3	Mi je všeč, da je neka sprememba.	Dinamično delo	Zadovoljstvo pri delu	Delo v VDC-ju
ii)	D4	Jaz si želim, da bi lahko šli več ven delat.	Več dela zunaj	Želja po spremembah	Delo v VDC-ju
	D5	Zdaj gremo enkrat ali pa dvakrat na mesec čistit parkirišče od Eurospin-a. Bi bilo fajn, če bi lahko šli več.	Čiščenje parkirišč	Program	Delo v VDC-ju
iii)	D6	Veliko opravljamo kooperantskega dela.	Ročno delo	Vrsta dela	Delo
iv)	D7	Ja je dobro, da vsak dobi,	Plačilo glede na sposobnost dela	Pravične nagrade	Nagrade

		kolikor je sposoben delati.			
	D8	Eni dobijo več, drugi manj. Če naredimo več, je dobro, dobimo več nagrade, ampak če ni dela, tudi nagrade niso velike.	Pravičnost	Solidarnost	Odnosi
v)	D9	Lahko bi delal več ur, ja.	Zmogljivost	Trajanje dela	Čas
vi)	D10	Ja, bi ja.	Negativno	Plačilo za delo	Plačilo
vii)	D11	Mene bolj zanimajo jeziki. Rad bi se naučil hrvaško, italijansko ali pa kakšno angleščino.	Jeziki	Učenje novih veščin	Veščine
	D12	Bilo bi zelo koristno, da smo se učili delati na računalnike.	Računalništvo	Učenje novih veščin	Veščine
viii)	D13	/	/	/	/
ix)	D14	Tudi jaz si nikoli nisem predstavljal, kaj bom, ko bom odrasel.	Brez želja	Želja v otroštvu	Sanje o poklicu
	D15	Vem, kaj bi rad zdaj bil. Rad bi delal s kakšnimi stroji ali pa računalniki.	Trenutne želje	Želje v starejšem obdobju	Sanje o poklicu
x)	D16	Ne vem, kaj je to.	Ne poznavanje	Poznavanje socialnega podjetništva	Socialno podjetništvo
xi)	D17	Sliši se zanimivo.	Bi delal v socialnem podjetju	Želja o delu v socialnem podjetništvu	Socialno podjetništvo

	D18	Ja, to se spomnim, da smo se pogovarjali o avtopralnici. Bi bilo zanimivo, ja.	Avtopralnica	Projekt	Ideja VDC-ja
xii)	D19	Jaz več kot 4 ure ne bi mogel delati.	Krajši delovni čas	Pomembni elementi za delo	Delo
xiii)	D20	Ja, se strinjam. Pomembno je, da bi me sprejeli, pa da me ne bi izobčili.	Sprejemanje na delovnem mestu	Odnosi na delovnem mestu	Delo
	D21	Ljudje so vsi drugačni. Mene na vrtnariji vsi sprejmejo, kar mi je zelo všeč.	Pozitivna izkušnja sprejemanja	Delovno mesto	Delo
xiv)	D22	Ja, tudi meni ni lepo, ko me drugače gledajo. To bi mi bilo pomembno, če bi hodil v službo.	Pozitivno vrednotenje zaposlitve	Delo zunaj VDC-ja	Delo

5.5.4 Osno kodiranje

Pojme , ki so si bili sorodni, sem združila v nad kategorije, te pa potem v teme.

Z osnim kodiranjem sem oblikovala rezultate, ki jih predstavljam v nadaljevanju. Rezultate sem podkrepila s citati oziroma izjavami uporabnikov, ki so sodelovali v fokusni skupini.

Primer:

DELO:

- Področje dela:
    - Delo z živalmi (A8, G9)
    - Delo v kuhinji (F8, H6, H15, H19, L12)
    - Delo kot mehanik (C14)
    - Delo z otroki (C12, J8)
    - Delo s študenti (J13, K14)
    - Ples (K10)
    - Gledališče (N8)

- Plačilo
    - Plačilo za delo
        - Negativno (C11, Č6, D10, E6, F6, G7, J6, K7, L7, L9, M5)
        - Redno (J5)
        - Želja po rednem plačilu (L8)
    - Dodatki k plačilu (Č13, G14)

    - Pravično
        - Plačilo glede na sposobnost dela (N4)

- Trajanje dela
    - Zmogljivost (C10, G5, K5, N5)
    - Ne bi mogel dolgo delati (M7)
    - Delovnik
        - Krajši delovni čas (Č14, D20, E5, I7)

- Morebitne ovire pri delu
    - Ni ovir (C16)

- Pomembni elementi za delo
    - Sodelovanje (C18, Č17, H23, H26, I15, M15)
    - Delovni čas (E13, N15)
    - Malica (F12, H27, N12)
    - Plačilo (G14, I6, J14)
    - Odmor (N12)

    - Prevoz (Č13, H26, H27, J14, K15, M15, N13)
    - Uvajanje (H26, H27)
    - Pomoč (J16)

- Delo zunaj VDC-ja
    - Zanimanje za delo (F14, H23)
    - Odnosi na delovnem mestu (C20, Č15, Č17. D20, D22, E15, F13,H23, H27, I15, J17, J18, K16, M16, M17, N14)
    - Pozitivne izkušnje (D21, H28)

- Motivacija
        - Pozitivna naravnanost (H8)
- Pogoj za delo
        - Odobravanje s strani staršev/skrbnikov (J15)

6. REZULTATI

V raziskavi je sodelovalo 15 uporabnikov VDC Koper – enota Koper. Uporabnike sem s pomočjo direktorice enote razdelila v dve fokusni skupini in smo ju izvedli v dveh dneh, vsak dan eno skupino.

Prvo skupino je sestavljalo 8 uporabnikov, od tega so bili štirje moškega spola in štiri ženskega spola, stari med 28 let in 55 let. Od teh uporabnikov imajo štirje zmerno močno oviranost, dva imata več ovir in ena uporabnica ima lažjo oviro. Pravno sposobnost sta v prvi skupini imela samo dva uporabnika, pri enemu uporabniku ima pravno sposobnost pristojen Center za socialno delo, pri ostalih petih uporabnikih imata ali oba ali samo en starš podaljšano roditeljsko pravico. Pri uporabnici E ima mama roditeljsko pravico, ki je v postopku odvzema. Uporabnik C je v centru že 37 let in je od vseh v skupini najdaljši čas, najkrajši čas v centru pa je uporabnik G, ki je trenutno 6 mesecev vključen v program centra.

Druga skupina je bila sestavljena iz sedmih uporabnikov, petih žensk in dveh moških, ki so bili stari med 26 in 66 let. Od tega so trije uporabniki, ki imajo zmerno močno oviranost, in štirje, ki imajo več ovir, ena uporabnica je tudi slabovidna. Podaljšano roditeljsko pravico imata pri vseh uporabnikih oba ali en od staršev, pri enemu uporabniku je skrbnica sestra. Dva uporabnika sta v centru že 37 let, ostali pa med 8 do 23 let, ena uporabnica je v centru 5 let.

Delo v VDC-ju

Z uporabniki smo se najprej pogovarjali o zadovoljstvu pri delu, ki ga opravljajo v VDC-ju , in če bi hoteli kaj spremenili ter v katere programe so vključeni.

Vsi uporabniki v obeh fokusnih skupinah so bili pozitivno zadovoljni z deli, ki jih opravljajo v centru. Nekateri uporabniki so vključeni tudi v programe, ki se izvajajo zunaj centra, kot na primer Zeleni program ali delo v vrtnem centru v Kopru. *Jaz hodim preko Zelenega programa v Eurospin, kjer čistimo parkirišča. Mi je všeč, da je neka sprememba (D2, D3). Jaz lahko delam tudi zunaj VDC-ja. Tri ure na vrtnariji. Tri ure mi je zelo lepo. Tu sem že dolgo časa in so zadovoljni z mano na delu (E2).* Ko smo se pogovarjali o spremembah, če bi kaj spremenili na delih, ki jih opravljajo v centru, so skoraj vsi uporabniki izpostavili, da bi več delali, če bi delali kje zunaj centra. *Se strinjam, bi šli več ven delat (B2).* Izpostavili so tudi željo, da bi radi šli delat kam izven centra. *Jaz si želim, da bi lahko šli več ven delat. Zdaj gremo enkrat ali pa*

dvakrat na mesec čistit parkirišče od Eurospin-a. Bi bilo fajn, če bi lahko šli več (D4, D5). Sem zadovoljna, samo moram reči, da bi bilo fajn, če bi imeli kakšno kuhinjo, kjer bi lahko pomagala (H5). Eni uporabniki so povedali, da se jim zdi, da ni potrebno nobenih sprememb. *Jaz nebi nič spremenila. Mi je v redu tako (Č2). Meni je v redu, ne bi nič spremenila (N2).*

Vrsta dela, ki ga opravljajo v centru

Kot naslednjo podtemo pri delu v VDC-ju smo se pogovarjali o vrsti dela, ki ga opravljajo oziroma o programih, v katere so vključeni. Vsi uporabniki so vključeni v vsaj en program, ali še dodatno tudi v programe, ki se izvajajo izven centra. Program, v katerega so vključeni vsi, je kooperantsko delo, kjer sestavljajo izdelke za različna podjetja. Ta dela so ročna in zdravju neškodljiva. *Jaz delam v delavnici, kjer sestavljamo ključavnice za omare, ter šivam zvezdice (J3). Tu v centru delam kooperantska dela, pomagam počistiti delavnice in kuhinjo (H10). Jaz delam kooperantska dela, pa v programu Zelenem programu (I3). Jaz rišem, izdelujem voščilnice, pa kooperantska dela delam občasno (Č3).* Dva uporabnika sta vključena v Zeleni program, kjer grejo dvakrat do trikrat na mesec čistit parkirišče pred trgovino Eurospin. *Jaz hodim preko Zelenega programa v Eurospin, kjer čistimo parkirišča. Mi je všeč, da je neka sprememba (D2). Zdaj gremo enkrat ali pa dvakrat na mesec čistit parkirišče od Eurospin-a. Bi bilo fajn, če bi lahko šli več (D5). Hodimo tudi na Zeleni program in dobimo potem nagrade za to (K5).* Ena uporabnica dela v vrtnariji v Kopru, tam dela tri ure, ampak ne vsak dan. *Jaz lahko delam tudi zunaj VDC-ja. Tri ure v vrtnariji. Tri ure mi je zelo lepo. Tu sem že dolgo časa in so zadovoljni z mano na delu (E2).* Ena od uporabnic je izpostavila, da bi si želela več sodelovanja in druženja med Varstveno dnevnimi centri na obali in po celotni Sloveniji, da bi si izmenjevali izkušnje o delu ter poskusili opravljati dela, ki jih delajo v drugih centrih. *Mene bi zanimalo, da bi šli kakšne druge centre pogledat, kako delajo. Lepo pa bi bilo, če bi tudi oni prišli k nam (H9).*

Zadovoljstvo z nagradami oziroma plačili za delo, ki ga opravljajo

Po tem smo prešli na temo plače oziroma nagrad, ki jih dobijo za opravljano delo. Torej dela, ki jih delajo v kooperantskih delavnicah ali na programih. Vsi sogovorniki so se strinjali, da bi lahko bile nagrade, ki jih dobijo, večje. Ugotovili smo, da si večina s tem niti ne more za ves mesec kupovati kave na avtomatu, ki ga imajo v centru, kaj šele, da bi si lahko kupili kaj druga. Tukaj seveda nismo upoštevali invalidnine ali pokojnine, ki jo imajo, ali dodatnega denarja, ki ga dobijo od sorodnikov. Izrecno smo se pogovarjali o denarju, ki si ga sami zaslužijo. *Ja, bi*

bil vesel, če bi dobili kaj več (C11). Bi si želela več denarja, ja (J6). Samo so ta kooperantska dela, ki jih delamo malo plačana, pa dolgočasna postanejo (L7). Ja, bi bilo fajn, če bi imeli malo več denarja (L9). Zdaj dobimo redno plačano za tisto, kar delamo (J9). Nekateri od uporabnikov, ki delajo še na zunanjih programih, dobijo kaj več tudi z dežuranjem v času, ko so v centru in si lahko tako zaslužijo nekaj več. *Jaz delam na dežurstvo, delam tudi kooperantsko delo in to se mi vse piše (M5).* Večina uporabnikov je povedala, da če bi dobivali redno plačo, bi lahko delali za več časa ali vsaj za polovični delavnik, torej štiri ure na dan. *Ja, valda, da bi lahko delal več za več denarja (C10). Bi delal lahko več (G5). Jaz bi delala tam 4 ure (Č14).* Drugi uporabniki so povedali, da ne vedo, če bi bili sposobni delati dlje časa. *Ne bi mogel dlje delati, kot pa trenutno delam (M7). Ne morem dolgo delati (N15). Ampak jaz ne morem dolgo delati (I7).*

Področja dela, na katerih bi si uporabniki želeli delati

Področja dela, na katerih bi uporabniki delali so se precej razlikovala. Nekateri so povedali, da bi delali z živalmi. *Ko sem jaz bil v Sončku, sem delal s konji in mi je bilo zelo lepo (A8). Jaz delam doma z živalmi na kmetiji. Rad delam z zajci, kokoškami in prašiči (G9).* Veliko jih je izpostavilo, da bi delali v kuhinji. *Jaz bi bila vesela, če bi se lahko naučila kaj skuhati (F8). Kuhanje se sliši zanimivo, ja (L12).* Še posebej mi je bilo zanimivo, da je uporabnica, ki je slabovidna, izpostavila željo delati v kuhinji. Povedala je, da ima rada delo, kjer lahko dela z rokami, da občuti različne materiale. *Jaz bi šla kam ven delat, pomagat v kakšno kuhinjo, pomagat kuharicam ali pa v kakšnem lokalu (H6). Jaz sem slabovidna, zato bi rada delala nekaj, kjer bi se lahko stvari dotikala (H18). Tako kot sem že rekla, jaz bi delala v kuhinji ali pa kakšnem lokalu, da bi kuhala kavo (H19).* Nekateri so izpostavili, da bi radi delali z ljudmi in drugi, da bi še posebej radi sodelovali z otroki ali študenti. *Jaz bi tudi sodelovala s študenti, dobro bi bilo tudi, če bi meli malico pa prevoz zrihtan (K14). Ja, bi bilo lepo, če bi študentje z nami delali, tako kot hodijo zdaj iz faksa (J13).*

Želja po učenju novih veščin

Zanimalo me je tudi, če imajo željo po učenju novih veščin, ali če so se kaj že učili. Ena uporabnica se je spomnila, da so imeli pred leti tečaj računalništva in da se jim je to zdelo zelo dobro in so se tudi veliko naučili. *Imeli smo računalniške krožke. Tisti, ki smo zmožni več, smo se lahko učili delati z računalniškimi programi. Je bilo zelo koristno. Jaz znam delati na računalnik, ampak sem se vseeno nekaj novega naučila (E9).* Nekateri že govorijo kak tuji jezik, ampak so povedali, da bi se radi naučili še kak novi tuji jezik, vsaj osnove, ali da bi se še dalje učili tistega, ki ga že poznajo. *Mene bolj zanimajo jeziki. Rad bi se naučil hrvaško, italijansko ali pa kakšno angleščino (D11). Ne bi bilo slabo se naučiti kakšen tuji jezik. Jaz bi se rada naučila kaj več italijanskega (E9). Jaz bi se rada naučila kaj novega (L10). Mogoče bi lahko imeli kakšne nove delavnice (L11). Jaz bi se rada naučila kaj novega (K8). Mogoče bi lahko imeli kakšne nove delavnice (K9). Fajn bi bilo, če bi imeli mogoče možnost se naučiti kaj skuhati ali pa speči kakšno pecivo (M9). Se strinjam. Tudi jaz bi se rada naučila kuhati (N7).*

Sanje iz otroštva

Ko smo se pogovarjali o tem, kje bi radi delali, sem jih vprašala, kaj so si nekdaj v otroštvu želeli, da bi bili po poklicu. Presenetilo me je, da noben razen dveh uporabnikov v prvi skupini ni nikoli razmišljal o tem, kaj bi bili po poklicu. Večina jih je povedala, da niso nikoli sanjali o tem, da na to niti niso pomislili, da so zmeraj vedeli, da bodo v centru ali pa se ne spomnijo. *Ne nikoli nisem imela predstave, kaj bom, ko bom velika (Č9). Tudi jaz nikoli nisem o tem razmišljala (F9). Ne spomnim se (I9). Nisem o tem razmišljala (M11). Tudi jaz si nisem nikoli predstavljala, kaj bi delala (N9).* Dva uporabnika sta povedala, da sta imela v otroštvu sanje o poklicu. En je hotel postati avtomehanik. *Jaz sem si od malega želel delati kot avtomehanik, bi bil vesel, če bi lahko sestavljal avte in jih popravljal (C14).* Drugi pa si je želel delati na kmetiji. *Predstavljal sem si, da bom delal na kmetiji (G10).*

Ovire, ki jih vidijo pri delu zunaj Varstveno delovnega centra

Pod temo delo smo prišli tudi do vprašanja, kje vidijo morebitne ovire pri delu v centru in če bi delali kje zunaj. Pomembni elementi za delo, ki so jih izpostavili, so bili dobro sodelovanje s kolektivom in s šefi. *Jaz bi si najbolj želel imeti dobrega šefa, ki bi razumel mojo bolezen, s katerim ne bi imel konfliktov (C18). Mene bi skrbelo, kako bi me sprejeli sodelavci (I15). Jaz ne bi rada, da bi me zmerjali, me grdo gledali ali pa se norčevali iz mene (M15). Dober odnos*

s sodelavci in da delo ne bi bilo preveč naporno (Č17). Dobro razmerje z sodelavci, da bi lahko imela pavzo, da bi mi kdo pomagal, če kaj ne bi vedela in bi mi pokazal, kako moram kaj narediti (H27). Jaz bi rada, da bi kdo z mano delal, ki bi ga poznala (J16). Izpostavili so oviro, kako priti na delovno mesto, torej prevoz, ter malico oziroma odmor. *Ja, bi bilo lepo, če bi dobili kakšno malico plačano ali pa prevoz (Č13). Bi me šofer peljal tja, pa potem prišel po mene, tako kot eno uporabnico tu, ki dela zunaj. Pa šla bi prvo probat za kakšen mesec ali dva, pa bi potem videla, kako bi mi bilo. Ne bi mi bil problem kaj več pomagati, če bi bilo potrebno (H26). Ja, malico bi bilo lepo, če bi imeli (F12). Če bi imela prevoz, bi rade volje hodila ven delat (N13), ter malica in odmor, da bi si lahko odpočila, če bi bilo preveč dela (N12).* Izpostavili so tudi, da bi jim bilo pomembno imeti uvajanje v delo. *Šla bi prvo probat za kakšen mesec ali dva, pa bi potem videla, kako bi mi bilo. Ne bi mi bil problem kaj več pomagati, če bi bilo potrebno (H26), da bi mi kdo pomagal, če kaj ne bi vedela in bi mi pokazal, kako moram kaj narediti (H27).*

Poznanje dela socialnih podjetij

Kot zadnjo temo smo se osredotočili na temo socialnega podjetništva. Vprašala sem jih, če poznajo ta pojem oziroma bi si lahko predstavljali, kaj bi to lahko bilo. Vsi so rekli, da ne poznajo in da si ne morejo predstavljati, kaj bi to lahko bilo. *Ne vem, kaj je to (A13). Ne vem, kaj je to (D16). Jaz mislim, da je to podjetje, da je vključeno socialno delo. Da delajo socialne delavke (H21). Ne vem, kaj je to (L14).* Potem sem jim razložila, kaj je socialno podjetje, da je to podjetje, ki ne dela profita, ampak se ves dobiček vrne nazaj v podjetje, da se socialna podjetja v večini ustanavljajo zato, da se zaposluje ljudi, ki drugače na prostem delovnem trgu ne bi dobili dela. Po tem, ko sem jim razložila, so bili zelo zainteresirani in sem jih vprašala, če bi delali v takšnem podjetju, s čimer so se vsi strinjali. *Se sliši zanimivo, ja (F11). Ja. Tudi meni se sliši zanimivo (Č11). Jaz ne vem, če bi lahko delal dolgo. Bi pa probal (I13). Ja, jaz bi kaj prodajala. Bi mogel biti kdo zraven mene. Ne bi rada sama delala (I11), imeli smo idejo avtopralnice, pa bi potem pomagala pri tem (J12). Ja, to se spomnim, da smo se pogovarjali o avtopralnici. Bi bilo zanimivo, ja (D18).* Potem smo se pogovarjali o tej ideji, da bi pri VDC-ju naredili avtopralnico, kjer bi uporabniki ročno prali avte ter da bi strankam, ki čakajo v tem času skuhali kavo in postregli kakšno pecivo, ki bi ga prodajali v lokalu. *To bi bilo lepo. Bi bilo se treba naučiti, kako kavo skuhati, pa pripraviti druge pijače (E13).*

Pogovor v obeh skupinah je potekal približno eno uro. V prvi skupini je ena uporabnica sredi pogovora zapustila skupino, ker ni mogla več sodelovati, proti koncu pa nas je zapustil še en od uporabnikov, ki je šel na cigareto. Tudi v drugi skupini nas je na sredini debate zapustil en uporabnik, ki je šel na kosilo in potem domov.

7. RAZPRAVA

Ugotovila sem, da so uporabniki Varstveno delovnega centra Koper – enota Koper zadovoljni z delom, ki ga opravljajo v centru in s programi, ki jih nudijo. Potrdila se je trditev, da so uporabniki zadovoljni z delom v VDC-ju. Vsi prisotni so delo označili kot dobro. Kljub njihovi oceni z delom v VDC-ju pa nisem dobila točnega podatka, s čim so zadovoljni. Pri tem lahko samo sklepam, da gre za nek splošen vtis, ki ga imajo o omenjenem centru. To pozitivno zadovoljstvo z delom je lahko povezano s tem, da nikoli niso imeli predstave o delu in tem, kaj bi si želeli delati, kaj je njihov sanjski poklic. Presenetljivi so bili odzivi uporabnikov o tem, kaj so si v otroštvu želeli postati. Če vprašamo otroke, kaj bi želeli postati, ko bodo veliki oziroma odrasli, nam znajo takoj povedati. Zanimivo je, da uporabniki v VDC-ju, tudi tisti, ki so še bolj mladi, niso nikoli imeli predstave o tem. Razlog za to je mogoče že v sami vzgoji s strani staršev, ki uporabnikom že v otroštvu niso dali nekega upanja, da bodo lahko ne glede na njihovo oviranost v življenju nekaj dosegli. Menim, da je pri tem tudi družba tista, ki bi morala narediti več. Pogosto se te ljudi odriva iz skupnosti, se jih pomiluje zaradi njihove oviranost in se jim kasneje tudi onemogoča dostop do dela. Od oseb z oviranostjo se ne pričakuje, da bodo aktivno sodelovali v družbi ali na področju dela. Že v času otroštva se otroke s posebnimi potrebami zato vključuje v prilagojene programe, kar pomeni, da jim že v otroštvu dajemo občutek, da so drugačni od večine in da ne zmorejo dosegati enakih rezultatov kot ostali otroci. Pri tem se pozablja in zanemarja želje in sanje otrok s posebnimi potrebami. Menim, da bi bilo zato pomembno, da bi imeli že v otroštvu enotne programe, kjer ne bi bili deležni takšnih razlik, predvsem pa da bi se jih spodbujalo k razmišljanju o željah po uspehu.

Kljub temu, da veliko uporabnikov ni imelo veliko sanj in želja o prihodnosti, so danes aktivni na različnih področjih. Naučili so se novih veščin, katere uporabljajo tako pri delu v VDC-ju, kot v svojem prostem času. Izkazalo se je, da so željni učenja novih, dodatnih veščin, ki bi jih potem lahko uporabljali na področjih, na katerih bi si želeli delati. Pri tem bi centri lahko nudili široki spekter pomoči s tem, da bi uporabnikom ponudili izobraževanja ali tečaje znotraj VDC-ja ali pa izven le-tega. Učenje novih veščin bi lahko temeljilo na področjih dela, ki uporabnike zanimajo. S tem bi jim kasneje omogočili lažjo možnost zaposlitve na različnih področjih oziroma na področjih, ki jih zanimajo. Take možnosti omogočajo socialna podjetja, ki delujejo na različnih področjih trga dela in so v osnovi ustanovljena za zaposlovanje ljudi z intelektualnimi in gibalnimi ovirami, ter drugih marginalnih skupin ljudi. Socialna podjetja tudi ne dopuščajo razlikovanja med marginaliziranimi zaposlenimi in tistimi, ki niso marginalizirani

(Social Firms Europe CEFEC, 2017), kar pa je uporabnikom centra tudi najbolj pomembno za delo nekje zunaj. Gre torej za osnovno načelo socialnega podjetništva – enakopravnost med člani. Glede na to, da se socialna podjetja ustvarjajo na področjih, kjer se začuti potreba po spremembah, je lahko vrsta dela zelo raznolika, saj za ustanovitev socialnega podjetja tipa B to ni tako pomembno. Gre torej za zaposlovanje ranljivih skupin ljudi.

Naslednje načelo socialnega podjetništva je, da podjetja ne proizvajajo dobička za korist vodstva ali delničarjev, ampak se vsi denarni presežki vračajo nazaj v podjetje. Na podlagi rezultatov bi to uporabnikom zagotovilo dobre delovne razmere in redne prihodke za razliko od zdajšnjih prihodkov. Ti bi posledično vplivali tudi na večjo samostojnost, samozavest in sprejetost v družbi. To lahko podpremo z izjavo Flaker-ja in sodelavcev (2008: 172–173), ki pravijo: »Pomanjkanje denarja vpliva na nizko kvaliteto življenja, ustvarja začarani krog marginalizacije in stigmatizacije.« S tem lahko zaključimo, da je pojem socialno podjetništvo v povezavi, ko govorimo o dezinsitucionalizaciji.

Uporabniki bi z zaposlitvijo v socialnem podjetju dobili redno službo, katero bi morali opravljati redni ali polovični delovni čas. Ta bi bil prilagojen potrebam posameznika in njegovim zmožnostim. Flaker in sodelavci so zapisali, da potrebujejo ljudje, ki imajo različne vrste oviranosti, različne možnosti za zaposlitev tako po trajanju kot po zaposlitvi. Večina meni, da so zmožni opravljati le enostavna monotona dela, ampak so sposobni veliko več, če se jim le da možnost (Flaker et al., 2008: 153).

Iz rezultatov raziskave lahko sklepamo, da bi bila ustanovitev socialnega podjetja dobra priložnost za zaposlovanje uporabnikov iz VDC Koper – enota Koper. Uporabnikom bi z ustanovitvijo takega podjetja omogočili nove izkušnje in priložnosti pri zaposlovanju. Hkrati pa bi pridobili tudi večjo samopodobo in samozavest. S tem bi lahko spremenili tudi mnenja in razmerja med koprsko družbo in uporabniki Varstveno delovnih centrov.

8. SKLEPI

- Uporabniki so zelo zadovoljni z delom, ki ga opravljajo v Varstveno delovnem centru.
- Vseeno imajo veliko željo po delu izven centra.
- Želijo si sprememb, saj se po enem času naveličajo istega dela, ampak nimajo drugih možnosti, zato dela vseeno opravljajo.
- Uporabniki bi si želeli več sodelovanja s študenti iz fakultet, z otroki iz vrtcev ali pa s starejšimi občani, ki živijo v domovih za starejše.
- Z izplačevanjem nagrad niso zadovoljni. Želeli bi si večje nagrade ali redno plačo za delo, ki ga opravljajo.
- Denar, ki ga center dobi od podjetij, za katere uporabniki izdelujejo izdelke, se razdeli glede na to, koliko dela kdo opravi. Vseeno se uporabnikom zdi pravično, da dobijo nagrado tudi tisti, ki so dela manj zmožni.
- Če bi dobivali redno plačo, bi si lahko večina uporabnikov predstavljala delati več ur ali pa vsaj polovični delavnik.
- Drugi dodatki, ki bi jih zraven redne plače potrebovali pri delu zunaj centra, so urejen prevoz, odmori, posebej pa so izpostavili uvajanje v delo in pomoč, ko bi jo potrebovali.
- Delo socialnih podjetij jim ni poznano, bi si pa lahko predstavljali delati v takem podjetju.
- Najbolj bi jih pri delu zunaj centra skrbelo, da ne bi imeli dobrih odnosov s kolektivom, da bi jih sodelavci zmerjali, da se ne bi počutili sprejete in enakovredne ter, da bi ti razumeli njihove stiske in zdravstveno stanje.
- Želeli bi si podporo tako s strani sodelavcev kot tudi s strani nadrejenih.
- Področja, na katerih bi delali, so večinoma delo z ljudmi.
- Učenje novih veščin bi pripomoglo uporabnikom, da bi se naučili novih spretnosti. Posledično bi to privedlo tudi do lažje zaposlitve, saj bi bili na trgu dela bolj konkurenčni.
- Večja konkurenčnost pri zaposlovanju bi pripomogla tudi k rušenju predsodkov družbe, da niso sposobni redne zaposlitve in samostojnega življenja.

9. PREDLOGI

Na podlagi raziskave, ki sem jo opravila, predstavljam nekaj predlogov, ki bi izboljšali problematiko:

- Uporabnikom bi morali omogočiti več možnosti dela izven centra. Tudi če so to kratkotrajna dela, ampak bi morali poskrbeti, da so pravično plačana.
- Omogočiti uporabnikom, da bi lahko za enoto sami skuhali kosilo. Zato bi centri potrebovali večje prostore in več osebja.
- Uporabnikom bi se moralo nuditi več možnosti za dodatna izobraževanja v obliki delavnic, ki bi jim bile kasneje tudi koristne.
- Center bi moral več sodelovati tudi z drugimi organizacijami, ki so jim v okolici Kopra na voljo.
- Več bi se moralo govoriti o primerih dobre prakse zaposlovanja ljudi z ovirami. O njihovih izkušnjah na delu in kako so oni premagovali probleme. Govor o slabi praksi zasenči pogovor o dobri.
- Za zaposlene bi bilo potrebno dodatno izobraževanje in dodatni treningi, da bi lahko opolnomočili ljudi, ki imajo željo po delu v podjetjih.
- Potrebna bi bila tudi predavanja na temo zaposlovanja ljudi z ovirami za zaposlene, da bi bili tudi oni bolje seznanjeni s to temo in kjer so največje ovire, na katere lahko uporabniki naletijo. Predvsem bi bilo pomembno, da dobijo nek vpogled v dejanske potrebe in želje uporabnikov.
- Uporabniki bi potrebovali tudi predavanja na temo, kako reševati konflikte, kako se soočiti z njimi ter kdo jim lahko pri tem pomaga.

10. LITERATURA

- *Confederation of European Social Firms, Employment Initiatives and Social Cooperatives* (2017) Dostopno na: http://socialfirmseurope.org/social-firms/definition/ (Pridobljeno: 1. 8. 2018).
- Deforuny, J., Hulgård, L., Pestoff, V. (2014) *Social enterprise and the third sector: Changing European landscapes in a competitive perspective*. Oxon: Routledge.
- Center za usposabljanje, delo in varstvo (ni datuma) *Druga violina*. Dostopno na: https://docs.google.com/file/d/0B_IP4WBjFh4oN1lleXhCWEY5UWM/edit. (Pridobljeno 24. 7. 2017).
- Flaker, V., Mali, J., Kodele, T., Grebenc, V., Škerjanc, J., Urek, M., (2008). *Dolgotrajna oskrba: Očrt potreb in odgovor nanje*, Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Gawell, M. et al. (ur.) (2011) *Entrepreneurship in the Name of Society*. Stockholm: Knowledge Foundation.
- *A SiteOrigin Theme*. *ImagineAbility*. Dostopno na: http://imagineability.ca/history/ (Pridobljeno 28. 7. 2017)
- Mesec, B. (1998). *Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu*. Narodna in univerzitetna knjižnica: Ljubljana.
- Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo Republike Slovenije. (2017). *Socialno podjetništvo*. Dostopno na: http://www.mgrt.gov.si/si/delovna_podrocja/socialno_podjetnistvo/ (Pridobljeno 10. 7. 2017).
- Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo Republike Slovenije. (2017). *Delovna področja*. Dostopno na: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/ (Pridobljeno 10. 7. 2017).
- Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo Republike Slovenije. (2017). *Socialno varstvene storitve*. Dostopno na: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/sociala/socialnovarstvene_storitve/vdc/ (Pridobljeno 10. 7. 2017).
- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (2017). *Socialno varstveni programi*. Dostopno na:

http://www.mddsz.gov.si/%202010%29/delovna_podrocja/sociala/socialnovarstveni_programi/ (Pridobljeno 10. 7. 2017).

- Pavel, I., Šteganič, P. (2005). *Socialno podjetje, od ideje k praksi*, Šent: Ljubljana.
- Salamon, Lester M., Helmut K. A. (1997). *Defining the nonprofit sector*. Manchester: Manchester university press.
- Slapnik, T (2010). Pojem in razvoj socialnega podjetništva. V: Miloševič, G., Kovač. Z., Radej, B. (ur). *Zbornik prispevkov/Strokovna tematska konferenca Socialno podjetništvo – izzivi in perspektive.* (2010). Pribinovina: Murska Sobota.
- *Social Enterprise Alliance* (2017). Dostopno na: https://socialenterprise.us/about/social-enterprise/ (Pridobljeno: 2. 9. 2017).
- *Socialni inovatorji prihodnosti* (2017). Dostopno na: http://www.socialni-inovatorji.si/knjiga/socialno-podjetnistvo/27-socialno-podjetnistvo-v-evropski-uniji (Pridobljeno: 2. 9. 2017).
- *Starworks packaging & assembly* (2011). Dostopno na: http://www.starworks.ca/about-us (Pridobljeno 28. 7. 2017).
- *Strategije za razvoj Slovenije 2014–2020* (2013). Dostopno na: http://www.mgrt.gov.si/fileadmin/mgrt.gov.si/pageuploads/EKP/Drugi_dokumenti/SRS_09_08_2013.pdf (Pridobljeno: 2. 9. 2017).
- Zakon o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb, (ZDVDTP) (1983). Ur. l. RS, št. 114/06 člen 7a.
- Zakon o duševnem zdravju (ZDZdr) (2009). Ur. l. RS, št. 77/2007.
- Zakon o socialnem podjetništvu (ZsocP) (2011). Ur. l. RS, št. 20/20011.
- Zakon o socialnem podjetništvu (ZsocP) (2011). Ur. l. RS, št. 20/20011 člen 3.
- Zakon o socialnem varstvu (ZSV) (2007). Ur. l. RS, št 3/2007.
- Zaviršek, D. (2000), *Hendikep kot kulturna travma.* Ljubljana: Založba/*cf.
- Zidar, R. (2012), *Delo ni blago!* Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo.

- *Združenje socialna ekonomija Slovenije* (2015) Dostopno na: http://socialnaekonomija.si/info/socialno-podjetnistvo/razvoj-socialnega-podjetnistva-v-sloveniji/ (Pridobljeno: 2. 9. 2017).
- *Združenje socialna ekonomija Slovenije* (2015) Dostopno na: http://socialnaekonomija.si/info/socialno-podjetnistvo/znacilnosti-socialnega-podjetnika/ (Pridobljeno: 2. 9. 2017).

11. PRILOGE:

11.1 TEME ZA FOKUSNO SKUPINO

TEME ZA FOKUSNO SKUPINO:

1. DELO V VDC-jih
   - Kakšno se vam zdi delo
   - Vam je všeč
   - Kaj bi spremenili
   - Kakšna dela opravljate

2. KAKŠNO SE VAM ZDI PLAČILO/NAGRADE?
   - Se vam zdijo pravične
   - Bi si želeli redno plačo
   - Bi želeli imeti več denarja za opravljeno delo

3. DELO V PODJETJU/ORGANIZACIJI
   - Poznate pojem "socialna podjetja"

4. KAKŠNO DELO BI RADI OPRAVLJALI
   - Kaj so še pomembni elementi, da bi šli delat ven (prevoz, malica število ur dela, uvajanje v delo …)
   - Kje vidite ovire
   - Kaj vam je pomembno, da bi radi hodili v službo

11.2 PREPISANI POGOVORI

PREPISANI POGOVORI FOKUSNIH SKUPIN

Fokusna skupina 1.

6. 6. 2017

1. Delo v VDC-jih:

i) Kakšno se vam zdi delo? Vam je všeč?

A: V redu.

B: V redu.

C: Super.

Č: Je v redu, ja.

D: Ja je, kar dobro. Jaz hodim preko Zelenega programa v Eurospin, kjer čistimo parkirišča. Mi je všeč, da je neka sprememba.

E: Ja, je v redu. Jaz lahko delam tudi zunaj VDC-ja. Tri ure na vrtnariji. Tri ure mi je zelo lepo. Tu sem že dolgo časa in so zadovoljni z mano na delu.

F: Ja, se strinjam, je kar dobro.

G: Tudi meni je všeč.

ii) Kaj bi spremenili? Bi radi, da bi šli več ven delat?

A: (je prikimala) Ja, bi ja.

B: Se strinjam, bi šli več ven delat.

C: Ja, če bi lahko šli kam ven delat, bi bilo super.

Č: Jaz nebi nič spremenila. Mi je v redu tako.

D: Jaz si želim, da bi lahko šli več ven delat. Zdaj gremo enkrat ali pa dvakrat na mesec čistit parkirišče od Eurospin-a. Bi bilo fajn, če bi lahko šli več.

E: Hmmm….Ma delo je dobro. Se da. Sej hodimo že veliko ven delat.

F: Jaz hodim v Malijo čistit, ampak bi si želel probati kaj novega.

G: Jaz bi rad kosil travo. Rad delam zunaj.

iii) Kakšna dela opravljate?

A: (ni bilo odgovora)

B: Veliko delamo ročnega dela.

C: Jaz rišem, sem zelo dober v tem.

Č: Jaz rišem, izdelujem voščilnice pa kooperantska dela delam občasno.

D: Veliko opravljamo kooperantskega dela… opravljamo največ.

E: Delamo veliko z glino, rišemo, jaz rada rišem.

F: (ni bilo odgovora)

G: (ni bilo odgovora)

2. Kakšna se vam zdijo plačila/nagrade?

iv) Se vam zdijo pravične? Da se zasluženi denar enakopravno razdeli med vsemi? Bi si želeli več?

A: (ni bilo odgovora)

B: (ni bilo odgovora)

C: Zdi se mi pravično, da tudi tisti, ki niso zmožni delati, nekaj dobijo. Dobro je, da vsak dobi toliko, kot je sposoben delati. Eni so sposobni več, drugi manj. Tisti, ki so sposobni več, pomagajo tistim, ki ne zmorejo toliko. Tisti, ki so zmožni manj, pa lahko dežurajo v centru. Dobro je, da vsak naredi, kolikor zmore in dela tisto, v čemer je dober.

Č: Se strinjam.

D: Ja, je dobro, da vsak dobi, kolikor je sposoben delati. Eni dobijo več, drugi manj. Če naredimo več, je dobro, dobimo več nagrade, ampak če ni dela, tudi nagrade niso velike.

E: Zdi se mi pravično, da se nagrade razporedijo.

F: Ja, je pravično, da tudi tisti, ki ne morejo delati, dobijo nagrade.

G: (ni bilo odgovora)

Pri tem vprašanju je mag. Dragica Fojan vprašala, kaj si lahko iz teh nagrad privoščijo (npr.: za cel mesec kavo iz avtomata, ki ga imajo v centru). Vsi so odgovorili, da ne.

Najnižja nagrada, ki jo uporabnik dobi, znaša 2 €, najvišja pa je odvisna od tega, koliko ur na dan dobi in če dela dodatno izven centra.

v) Bi želeli imeti redno plačo za opravljeno delo? Bi lahko delali tudi več ur?

A: (posluša)

B: (ni bilo odgovora)

C: Ja, valda, da bi lahko delal več za več denarja. Ko pridem domov, včasih sploh nisem zmučen.

Č: (posluša)

D: Lahko bi delal več ur, ja.

E: Zdaj ko je vroče, sem precej hitro zmučena, tako, da ne vem, kako dolgo bi lahko delala. Se precej hitro zmučim. Rada bi delala več ur. Vsaj kakšno polovičko, 4 ure na dan. Ker zdaj ko pridem na delo, delam 3 ure in me potem grem domov in me kolegi že sprašujejo, kako to da grem, če sem komaj prišla. Ne zmanjka nikoli dela in mi je tudi fajn delati. Čez poletje mam fraj, potem pa grem septembra nazaj.

F: (se je pogovarjal z drugimi uporabniki)

G: Bi delal lahko več. Rad delam na njivah, tudi doma pomagam na njivah.

vi) Bi želeli imeti več denarja za delo, ki ga trenutno opravljate?

A: Ja, bi bilo fajn, če bi dobili kaj več.

B: (prikima) Se strinjam.

C: Ja, bi bil vesel, če bi dobili kaj več.

Č: (prikima) Se strinjam.

D: Ja, bi ja.

E: Ja, nagrade so res majhne, še posebej, če ne moreš veliko delati ali pa te ni na centru.

F: (se nasmeji). Ja, ne bi bilo slabo.

G: Se strinjam, da bi lahko imeli večje nagrade.

vii) Katere veščine bi se pa še radi naučili? Kaj vas zanima, da bi se naučili?

A: (ni bilo odgovora)

B: (je odšel ven)

C: (ni odgovoril)

Č: (ni odgovorila)

D: Mene bolj zanimajo jeziki. Rad bi se naučil hrvaško, italijansko ali pa kakšno angleščino. Ja, se strinjam, je bilo zelo koristno, da smo se učili delati na računalnike. Jaz sem še dobil diplomo iz tega.

E: Ne bi bilo slabo se naučiti kakšnega tujega jezika. Jaz bi se rada naučila kaj več italijanskega. Imeli smo računalniške krožke. Tisti, ki smo zmožni več, smo se lahko učili delati z računalniškimi programi. Je bilo zelo koristno. Jaz znam delati na računalnik, ampak sem se vseeno nekaj novega naučila.

F: Jaz bi bila vesela, če bi se lahko naučila kaj skuhati.

G: (ni bilo odgovora)

viii) Kje bi si lahko predstavljali, da bi delali? Na primer: vrtci za otroke, domovi za starejše, zavetišča za živali ali kakšna pisarniška dela?

A: Ko sem jaz bil v Sončku, sem delal s konji in mi je bilo zelo lepo. Bi bilo fajn, če bi lahko zato dobil plačano.

B: (ni bil več prisoten v skupini)

C: Jaz bi rad naredil risarski krožek skupaj z otroki.

Č: Se strinjam z ostalimi. Jaz bi tudi nekje delala, kjer bi lahko spoznala nove ljudi.

D: (ni odgovoril)

E: Hmmm… bi mogla razmislit, meni je všeč na vrtnariji.

F: Jaz bi bila vesela, če bi se lahko naučila kaj skuhati.

G: Jaz delam doma z živalmi na kmetiji. Rad delam z zajci, kokoškami in prašiči.

ix) Ko ste bili mlajši, kaj ste si takrat želeli postati, ko bi bili veliki?

A: Jaz si nikoli nisem predstavljal, kaj bi bil. Vedno sem si želel biti predsednik uporabnikov v VDC-ju, tako kot sem zdaj trenutno. Bi bilo fajn, če bi mi to lahko kaj plačali.

B: (ni bil več prisoten v skupini)

C: Jaz sem si od malega želel delati kot avtomehanik, bi bil vesel, če bi lahko sestavljal avte in jih popravljal.

Č: Ne, nikoli nisem imela predstave, kaj bom, ko bom velika.

D: Tudi jaz si nikoli nisem predstavljal, kaj bom, ko bom odrasel. Vem, kaj bi rad zdaj bil. Rad bi delal s kakšnimi stroji ali pa računalniki. Kaj računalniškega.

E: Nisem imela predstave o tem.

F: Tudi jaz nikoli nisem o tem razmišljala.

G: Predstavljal sem si, da bom delal na kmetiji.

3. DELO V PODJETJU/ORGANIZACIJI

x) Kaj si predstavljate pod pojmom "socialno podjetje"?

A: Ne vem, kaj je to.

B: (ni bil več prisoten v skupini)

C: Ne poznam.

Č: Ne vem, kaj je to.

D: Ne, ne poznam. Kaj je to?

E: Ne. Nikoli še nisem slišala za to.

F: Ne.

G: Ne poznam.

(razložim pojem socialnega podjetništva, podam tudi primere Druge violine in primere iz tujine – pakiranje v trgovinah). Dragica pove o ideji, ki so jo imeli v centru, da bi imeli avtopralnico in zraven manjši lokal.

xi) Bi si želeli delati v takšnem podjetju?

A: Jaz bi tudi delal kaj takega. Jaz hodim kolegu pomagat razvažati kruh zjutraj s kombijem.

B: (ni bil več prisoten v skupini)

C: Ja. Sliši se zanimivo. Bi si želel delati v takem podjetju. Jaz bi rad čistil avte.

Č: Ja. Tudi meni se sliši zanimivo.

D: Sliši se zanimivo. Ja, to se spomnim, da smo se pogovarjali o avtopralnici. Bi bilo zanimivo, ja.

E: Lahko bi tudi pekli kakšno pecivo. Pa ga prodajali v lokalu. To bi bilo lepo. Bi bilo se treba naučiti, kako kavo skuhati, pa pripraviti druge pijače.

F: Se sliši zanimivo, ja.

G: Ja, sliši se zanimivo. Jaz rad opravljam kakšna fizična dela, ki jih drugi tu v centru ne morejo.

4. KAKŠNO DELO BI RADI OPRAVLJALI

xii) Kaj so še pomembni elementi, da bi šli delat ven (prevoz, malica število ur dela, uvajanje v delo …)? Bi si želeli kakšno pomoč od zunaj (npr.: študentje, starejši ...)?

A: (ni odgovoril)

B: (ni bil več prisoten v skupini)

C: Vedno se veselimo, ko pridejo študentje. Ja, 4 ure bi bilo zadosti.

Č: Ja. Zelo smo veseli, ko pridejo k nam študentje. Ja, bi bilo lepo, če bi dobili kakšno malico plačano ali pa prevoz. Jaz bi delala tam 4 ure.

D: Jaz več kot 4 ure nebi mogel delati.

E: Jaz trenutno delam 3 ure, ampak bi lahko tudi 4 ure in ja, bi bilo lepo, če bi imeli kakšno malico, ali pa da bi dobila plačan prevoz, ker si zdaj moram karto sama kupiti.

F: Ja, malico bi bilo lepo, če bi meli.

G: Ja, fajn bi bilo, da dobimo nekaj.

xiii) Kje vidite ovire (npr: delo s sodelavci, da bi z vami grdo ravnali)?

A: Jaz zdaj hodim trenutno vsako drugo ali pa tretjo soboto pomagat kruh razvažat, ampak bi hodil redno na delo, če bi dobil plačano. Mi ne bi bil problem.

B: (ni bil več prisoten v skupini)

C: Jaz bi si najbolj želel imeti dobrega šefa, ki bi razumel mojo bolezen, s katerim ne bi imel konfliktov.

Č: Jaz bi rada, da me sprejmejo sodelavci. Ne bi rada bila preveč odvisna od drugih, želim si, da me sprejmejo in da z mano dobro delajo.

D: Ja, se strinjam s Č. Pomembno je, da bi me sprejeli, da me nebi izobčili. Ljudje so vsi drugačni. Mene na vrtnariji vsi sprejmejo, kar mi je zelo všeč.

E: (se je strinjala z ostalimi)

F: To ja, kot so že drugi rekli, da nas ne bi sprejeli.

G: (je zapustil skupino, ker je šel na cigaret)

xiv) Kaj vam je pomembno, da bi radi hodili v službo?

A: (samo posluša)

B: (ni bil več prisoten v skupini)

C: Meni bi bilo pomembno, da se ne bi mi norčevali, ker težko govorim.

Č: Dober odnos s sodelavci in da ne bi bilo preveč naporno delo.

D: Ja, tudi meni ni lepo, ko me drugače gledajo. To bi mi bilo pomembno, če bi hodil v službo.

E: Ja, bi bilo fajn, če ne bi gledali drugače drug na drugega.

F: Da bi me delo veselilo.

G: (ni bil več prisoten v skupini)

Fokusna skupina 2.

7. 6. 2017

1. Delo v VDC-jih:

i) Kakšno se vam zdi delo? Vam je všeč, kaj bi spremenili?

H: Jaz sem drugače zadovoljna. Vse, kar je v moji moči, rada naredim. Mene bi samo zanimalo, da bi delala nekje, kjer bi lahko potipala za gospodinjska dela. Naj bo to likanje, pospravljanje. To da bi lahko kaj sama naredila, brez da bi mi nekdo za hrbtom govoril, kaj naj naredim. Veseli me, če bi lahko pospravljala, da bi lahko tipala, ker mam probleme z vidom in bi mi to pomagalo. Drugače pa sem zadovoljna nad vse, kar se dela. Tudi tu v centru rada delam, pospravljam, kaj zlikam. Sem zadovoljna, samo moram reči, da bi bilo fajn, če bi imeli kakšno kuhinjo, kjer bi lahko pomagala. Jaz bi šla kam ven delat, pomagat v kakšno kuhinjo, pomagat kuharicam ali pa v kakšnem lokalu.

I: Se strinjam.

J: Ja, v redu je.

K: Dobro je, ja.

L: Ja, všeč mi je delo.

M: Dobro je. Dobro bi bilo, da bi imeli več športa, kakšne pohode, kakšne športne igre.

N: Se strinjam.

ii) Kaj bi spremenili? Bi radi, da bi šli več ven?

H: Jaz sem bila v eni šoli v Strunjanu. Tam sem pomagala v kuhinji pospravit in so me pohvalili. Vse sem dala nazaj na svoje mesto, ko sem pospravljala. Za rojstni dan so me nagradili s torto, kar sploh nisem pričakovala. Ta dogodek sem si zelo zapomnila. Pohvalili so me, da kako dobro, da znam vse pospraviti na mesto, da znam pomiti posodo, da sem vedela, kje so pomije, da sem pospravila, če kdo ni pojedel. Na delu v centru ne bi nič spremenila, samo to kar sem že rekla. Jaz veliko v centru pomagam pri pospravljanju, na primer pometem, odnesem kakšne materiale, ki jih več ne bomo uporabili v koš pa take. Reči moraš, da zmoreš, da lahko kaj več narediš. Ne moreš biti negativen pa reči, da nekaj ne moreš, če nisi poskusil.

I: Spremembe bi bile fajn. Da ne bi vsak dan samo sedeli notri v zaprtem prostoru.

J: Ja, se strinjam, jaz bi tudi rad šel kam ven.

K: Ja, jaz bi šla kam ven delat. Želela bi si, da bi šli malo ven, naše prijatelje pogledat, da bi bili manj zaprti v centru. Šla bi pogledat, kako so naši prijatelji v drugih centrih, pa da bi imeli skupaj kakšne dogodke.

L: To, kot da bi šli več ven, ja.

M: Jaz bi rada pomagala v kuhinji. Delala bi kompote.

N: Meni je v redu, ne bi nič spremenila.

iii) Kakšna dela opravljate?

H: V Murski Soboti delajo neke dele za peči. To bi me zanimalo, da bi šli tja, pa da bi si pogledala, kako to delajo. Lepo pa bi bilo, če bi tudi oni prišli k nam. Tu v centru delam kooperantska dela, pomagam počistiti delavnice in kuhinjo. Pomagam tudi v naši bivalni skupini. Tudi za šankom bi delala. Nekam bi samo rada šla, da bi mi nekdo pokazal, kaj naj delam pa bi delala. Samo, da bi nekaj novega delala.

I: Jaz delam kooperantska dela pa v programu Zeleni program.

J: Mi delamo ključe za omare. Jaz tukaj šivam zvezdice.

K: Delamo spojke, ampak zato nas mora nekdo nadzirati, pa rišemo in pišemo.

L: (ni bilo odgovora)

M: Rišemo.

N: (ni bilo odgovora)

2. Kakšna se vam zdijo plačila/nagrade?

iv) Se Vam zdijo pravične? Da se zaslužen denar enakopravno razdeli med vsemi? Bi si želeli več?

H: Meni se zdijo v redu. Je dobro, da dobijo tudi tisti, ki ne morejo veliko delati. Jaz sem zadovoljna z delom. Meni je všeč, kaj delajo v Drugi violini. Jaz bi tudi kaj takšnega delala. Jaz lahko z denarjem sama opravljam, mam še pokojnino in invalidnino. Pa tudi mama mi še da kaj zraven.

I: Meni je v redu, da dobijo tudi drugi. Sam lahko razpravljam z denarjem. Si ga šparam, da potem če kaj hočem imeti, si lahko kupim.

J: Ja, meni se zdi dobro.

K: Hodimo tudi na Zeleni program in dobimo potem nagrade za to.

L: Lepo bi bilo, da bi imeli kakšne nagrade, s katerimi bi si lahko privoščil kaj več. Se mi zdi dobro, da dobijo tudi drugi nagrade, ki ne morejo dosti delati. Samo so ta kooperantska dela, ki jih delamo, niso dosti plačana, pa dolgočasna postanejo. Jaz bi tudi delal to, kar delajo v Drugi violini.

M: Menim, da so nagrade pravične. Jaz delam na dežurstvu, delam tudi kooperantsko delo in to se mi vse piše.

N: Ja, je v redu.

v) Bi želeli imeti redno plačo za opravljeno delo? Bi lahko delali tudi več ur?

H: Ja, jaz bi lahko delala več ur. Kakšne štiri ure ne bi bil problem. Lahko bi tudi včasih več, kako bi se počutila.

I: Ja, bi bilo fajn, ampak jaz ne morem dolgo delati.

J: Zdaj dobimo redno plačano za tisto, kar delamo.

K: Ja, bi.

L: Ja, bi bilo dobro, če bi meli redno plačo.

M: Se strinjam. Ne bi mogel dlje delati, kot pa trenutno delam.

N: Dvomim, da bi lahko dolgo delala, polovični čas bi lahko.

vi) Bi želeli imeti več denarja za delo, ki ga trenutno opravljate?

H: Ja, bi bilo lepo, če bi za to dobila kaj več. Iz tega si ne morem niti privoščiti, da bi si cel mesec kupovala kavo na avtomatu, ki ga imamo na centru.

I: (ni odgovoril)

J: Bi si želela več denarja, ja.

K: Jaz bi rada mela več denarja, da bi lahko šla v kino ali pa kam na kavo, ali pa na kak izlet.

L: Ja, bi bilo fajn, če bi imeli malo več denarja.

M: Lahko bi dobili kaj več plačano.

N: Ja.

vii) Katere veščine bi se pa še radi naučili? Kaj vas zanima, da bi se naučili?

H: Jaz sem slabovidna, zato bi rada delala nekaj, kjer bi se lahko stvari dotikala.

I: (ni odgovoril)

J: Jaz bi probala kaj novega ja, ampak ne vem, kaj.

K: Jaz bi se rada naučila kaj novega. Mogoče bi lahko imeli kakšne nove delavnice.

L: Jaz ne vem, kaj bi se rad novega naučil. Mogoče, da bi imeli kak tečaj tujega jezika.

M: Fajn bi bilo, če bi imeli mogoče možnost se kaj naučiti skuhati ali pa speči kakšno pecivo.

N: Se strinjam. Tudi jaz bi se rada naučila kuhati.

viii) Kje bi si lahko predstavljali, da bi delali? Na primer: vrtci za otroke, domovi za starejše, zavetišča za živali ali kakšna pisarniška dela?

H: Tako kot sem že rekla, jaz bi delala v kuhinji ali pa kakšnem lokalu, da bi kuhala kavo.

I: (ni odgovoril)

J: Ja, bi bilo fajn, če bi lahko delali z otroki.

K: Plesala bi.

L: Kuhanje se sliši zanimivo, ja.

M: Lahko bi delali z otroki, ja.

N: Lahko bi delali v kakšni gledališki skupini ali pa ples.

ix) Ko ste bili mlajši, kaj ste si takrat želeli postati, ko bi bili veliki? (tega vprašanja v tej skupini nismo predelali).

H: Nisem si predstavljala.

I: Ne spomnim se.

J: Ne vem.

K: Ne spomnim se.

L: Ne bi vedel.

M: Nisem o tem razmišljala.

N: Tudi jaz nisem si nikoli predstavljala, kaj bi delala.

3. DELO V PODJETJU/ORGANIZACIJI

x) Kaj si predstavljate pod pojmom "socialno podjetje"?

H: Jaz mislim, da je to podjetje, da je vključeno socialno delo. Da delajo socialne delavke.

I: Ne poznam.

J: Ne poznam.

K: Ne vem.

L: Ne vem, kaj je to.

M: Ne vem, poznam, kaj bi to naj bilo.

N: Ne predstavljam si, kaj bi to lahko bilo.

(razložim pojem socialnega podjetništva, podam tudi primere Druge violine in primere iz tujine – pakiranje v trgovinah). Dragica pove o ideji, ki so jo imeli v centru, da bi imeli avtopralnico in zraven manjši lokal.

xi) Bi si želeli delati v takšnem podjetju?

H: Jaz bi pomagala nekomu, ki mogoče ne vidi ali pa ne sliši pomagala. Tako kot zdaj pomagam eni prijateljici, ki še slabše vidi od mene in ne sliši na eno uho, ji pomagam pri gospodinjskih delih in če sva zunaj na cesti kje. To bi mi bilo fajn delati, pa če bi kaj plačano za to dobila, bi bilo tudi lepo. Ne zahtevam, da mi kdo za to plača, rade volje pomagam drugim.

I: Jaz ne vem, če bi lahko delal dolgo. Bi pa probal.

J: Ja, jaz bi kaj prodajala. Bi mogel biti kdo zraven mene. Ne bi rada sama delala. Imeli smo idejo avtopralnice, pa bi potem pomagala pri tem.

K: Ja, bi bilo zanimivo probati.

L: (je zapustil pogovor, ker je šel na kosilo in domov)

M: Meni je všeč delo v centru, mogoče bi probala kaj drugega. Jaz bi delala v kakšni kuhinji.

N: Ne vem, če bi lahko delala kaj takega. Ne vem, kakšno delo bi lahko opravljala.

5. KAKŠNO DELO BI RADI OPRAVLJALI

xii) Kaj so še pomembni elementi, da bi šli delat ven (prevoz, malica število ur dela, uvajanje v delo …)? Bi si želeli kakšno pomoč od zunaj (npr.: študentje, starejši ...)?

H: Ja prevoz bi mi bil zelo pomemben, glede na to, da sem slabovidna. Delala bi lahko tudi štiri ure, lahko bi probala tudi več. Fajn bi bilo, če bi imela mogoče kakšno uvajanje, da mi pokažejo, kje kaj je, da si na dotik zapomnim. Ne bi pa rada, da bi mi kdo cel čas govoril, kako moram delati pa da bi me nadziral.

I: (ni odgovoril)

J: Ja, bi bilo lepo, če bi študentje z nami delali, tako kot hodijo zdaj iz faksa. Pomembno bi mi bilo, da bi imela prevoz potem. Zdaj hodim peš do centra, ker mi je zdravnica rekla, da moram več hoditi.

K: Jaz bi tudi sodelovala s študenti, dobro bi bilo tudi, če bi meli malico pa prevoz zrihtan.

L: (je zapustil pogovor, ker je šel na kosilo in domov)

M: Ja, se strinjam. Prevoz bi bil pomemben, pa tudi dobri odnosi.

N: Malica in odmor, da bi si lahko odpočila, če bi bilo preveč dela.

xiii) Kje vidite ovire (npr.: delo s sodelavci, da bi z vami grdo ravnali)?

H: Jaz bi takoj zunaj delala, lahko v času, ko bi naj bila v centru. Bi me šofer peljal tja pa prišel potem po mene, tako kot eno uporabnico tu, ki dela zunaj. Pa šla bi prvo probat za kakšni mesec ali dva, pa bi potem videla, kako bi mi bilo. Ne bi mi bil problem, kaj več pomagati, če bi bilo potrebno.

I: Mene bi skrbelo, kako bi me sprejeli sodelavci.

J: Jaz bi mogla očeta vprašati, če bi hotela kje delati. Zdaj hodim peš v center, bi bilo dobro, če bi mi bilo potem delo blizu. Jaz bi rada, da bi kdo z mano delal, ki bi ga poznala. Ne bi rada, da bi ljudje grdo z mano ravnali.

K: Jaz bi delal, če bi lahko delal na primer v času, ko bi naj bil v VDC-ju, pa to da bi mel prevoz zrihtan, da bi me peljali tja in prišli po mene.

L: (je zapustil pogovor, ker je šel na kosilo in domov)

M: Jaz ne bi rada, da bi me zmerjali, me grdo gledali ali pa se norčevali iz mene.

N: Če bi imela prevoz, bi rade volje hodila ven delat.

xiv) Kaj vam je pomembno, da bi radi hodili v službo?

H: Dobro razmerje z sodelavci, pa da bi lahko imela pavzo, pa da bi mi kdo pomagal, če kaj ne bi vedla in bi mi pokazal, kako moram kaj narediti. Jaz še nisem imela slabih izkušenj z ljudmi, da bi imeli me grdo obravnavali. Bi mi pa bilo pomembno, da bi se nadrejeni zavzel za mene.

I: (ni odgovoril)

J: To da bi imeli dober odnos med sodelavci.

K: Ja, tudi meni bi bilo pomembno, da bi imela dobre odnose, pa da bi me imeli kot enakovredno.

L: (je zapustil pogovor, ker je šel na kosilo in domov)

M: Jaz bi si želela dobre družbe na delu, pa da bi mi kdo pomagal, če bi rabila pomoč.

N: Dobri odnosi, pa da ne bi bilo pretežko delo. Ne morem dolgo delati.

11.3 OSNOVNO KODIRANJE

1. Skupina, datum: 6. 6. 2017

OSEBA: A

STAROST: 38

LET V VDC-JU: 8

OVIRA: več motenj

PRAVNA SPOSOBNOST: ima pravno sposobnost

VPRAŠANJE:	ŠT. IZJAVE:	IZJAVA:	KATEGORIJA:	NADKATEGORIJA:	TEMA:
i)	A1	V redu.	Pozitivno	Zadovoljstvo pri delu	Delo v VDC-ju
ii)	A2	Ja, bi ja.	Strinjanje	Želja po delu	Delo v VDC-ju
iii)	A3	/	/	/	/
iv)	A4	/	/	/	/
v)	A5	/	/	/	/
vi)	A6	Ja, bi bilo fajn, če bi dobili kaj več.	Negativno	Plačilo za delo	Plačilo
vii)	A7	/	/	/	/
viii)	A8	Ko sem jaz bil v Sončku, sem delal s konji in mi je bilo zelo lepo.	Delo s konji	Področje dela	Delo
	A9	Bi bilo fajn, če bi lahko zato dobil plačano.			
ix)	A10	Jaz si nikoli nisem predstavljal, kaj bi bil. Vedno sem si želel biti predsednik uporabnikov v VDC-ju, tako kot sem zdaj trenutno.	Brez želja	Želje v otroški dobi	Sanje o poklicu
	A11		Biti predsednik VDC-ja	Želje v starejšem obdobju	Sanje o poklicu
	A12	Bi bilo fajn, če bi mi to lahko kaj plačali.	Plačilo za delo.	Želje v starejšem obdobju	Sanje o poklicu
x)	A13	Ne vem, kaj je to.	Ne poznavanje	Poznavanje socialnega podjetništva	Socialno podjetništvo

xi)	A14	Jaz bi tudi delal kaj takega. Jaz hodim kolegu pomagat razvažati kruh zjutraj s kombijem.	Bi delal v socialnem podjetju	Želja o delu v socialnem podjetju	Socialno podjetništvo
xii)	A15	/	/	/	/
xiii)	A16	Jaz zdaj hodim trenutno vsako drugo ali pa tretjo soboto pomagat kruh razvažat, ampak bi hodil redno na delo, če bi dobil plačano, to mi ne bi bil problem.	Ni ovir	Morebitne ovire pri delu	Delo
xiv)	A17	/	/	/	/

OSEBA: B

STAROST: 42

LET V VDC-JU: 25

OVIRA: zmerna močna

PRAVNA SPOSOBNOST: starša imata podaljšano roditeljsko pravico

VPRAŠANJE:	ŠT. IZJAVE:	IZJAVA:	KATEGORIJA:	NADKATEGORIJA:	TEMA:
i)	B1	V redu.	Pozitivno	Zadovoljstvo pri delu	Delo v VDC-ju
ii)	B2	Se strinjam, bi šel več ven delat.	Strinjanje	Želja po delu	Delo v VDC-ju
iii)	B3	Veliko delamo ročnega dela.	Ročno delo	Vrsta dela	Delo v VDC-ju
iv)	B4	/	/	/	/
v)	B5	/	/	/	/
vi)	B6	Se strinjam.	Negativno	Plačilo za delo	Plačilo
vii)	B7	Je odšel, ni bil več prisoten v skupini.	/	/	/
viii)	B8	Je odšel, ni bil več prisoten v skupini.	/	/	/
ix)	B9	Je odšel, ni bil več prisoten v skupini.	/	/	/
x)	B10	Je odšel, ni bil več prisoten v skupini.	/	/	/
xi)	B11	Je odšel, ni bil več prisoten v skupini.	/	/	/
xii)	B12	Je odšel, ni bil več prisoten v skupini.	/	/	/
xiii)	B13	Je odšel, ni bil več	/	/	/

		prisoten v skupini.			
xiv)	B14	Je odšel, ni bil več prisoten v skupini.	/	/	/

OSEBA: C

STAROST: 55

LET V VDC-JU: 37

OVIRA: več motenj

PRAVNA SPOSOBNOST: skrbništvo ima CSD

VPRAŠANJE:	ŠT. IZJAVE:	IZJAVA:	KATEGORIJA:	NADKATEGORIJA:	TEMA:
i)	C1	Super.	Pozitivno	Zadovoljstvo pri delu	Delo v VDC-ju
ii)	C2	Ja, če bi lahko šli večkrat kam ven delat, bi bilo super.	Strinjanje	Želja po spremembah	Delo v VDC-ju
iii)	C4	Jaz rišem, sem zelo dober v tem.	Ročno delo	Vrsta dela	Delo v VDC-ju
iv)	C5	Zdi se mi pravično, da tudi tisti, ki niso zmožni delati, nekaj dobijo. Dobro je, da vsak dobi toliko, kot je sposoben delati. Eni so sposobni več, eni manj.	Strinjanje	Pravične nagrade	Nagrade
	C8	Tisti, ki so sposobni več, pomagajo tistim, ki ne zmorejo toliko. Tisti, ki so zmožni manj, pa lahko dežurajo v centru. Dobro je, da vsak naredi, kolikor zmore in dela tisto, v čem je dober.	Pravičnost	Solidarnost	Odnosi

v)	C10	Ja, valda, da bi lahko delal več za več denarja.	Zmogljivost	Trajanje dela	Delo
vi)	C11	Ja, bi bil vesel, če bi dobili kaj več.	Negativno	Plačilo za delo	Plačilo
vii)	C12	/	/	/	/
viii)	C12	Jaz bi rad naredil risarski krožek skupaj z otroki.	Delo z otroki	Področje dela	Delo
ix)	C14	Jaz sem si od malega želel delati kot avtomehanik, bi bil vesel, če bi lahko sestavljal avte in jih popravljal.	Avtomehanik	Želja v otroštvu	Sanje o poklicu
x)	C15	Ne poznam.	Ne poznavanje	Poznavanje socialnega podjetništva	Socialno podjetništvo
xi)	C16	Ja. Sliši se zanimivo. Bi si želel delati v takem podjetju. Jaz bi rad čistil avte.	Bi delal v socialnem podjetju	Želja o delu v socialnem podjetju	Socialno podjetništvo
xii)	C17	Vedno se veselimo, ko pridejo študentje.	Sodelovanje	Pomembni elementi za delo	Delo
xiii)	C18	Jaz bi si najbolj želel imeti dobrega šefa, ki bi razumel mojo bolezen, s katerim ne bi imel konfliktov.	Želja po razumevajočem šefu	Odnosi v službi	Delo

xiv)	C19	Meni bi bilo pomembno, da se ne bi mi norčevali, ker težko govorim.	Pomembnost dobrega odnosa med sodelavci	Delu zunaj VDC-ja	Delo

OSEBA: Č

STAROST: 51

LET V VDC-JU: 37

OVIRA: zmerna

PRAVNA SPOSOBNOST: mama ima podaljšano roditeljsko pravico

VPRAŠANJE:	ŠT. IZJAVE:	IZJAVA:	KATEGORIJA:	NADKATEGORIJA:	TEMA:
i)	Č1	Je v redu, ja.	Pozitivno	Zadovoljstvo pri delu	Delo v VDC-ju
ii)	Č2	Jaz ne bi nič spremenila. Mi je v redu tako.	Spremembe niso potrebne	Želja po spremembah	Delo v VDC-ju
iii)	Č3	Jaz rišem, izdelujem voščilnice pa kooperantska dela delam občasno.	Ročno delo	Vrsta dela	Delo
iv)	Č4	Se strinjam.	Plačilo glede na zmožnost dela	Pravične nagrade	Nagrade
v)	Č5	/	/	/	/
vi)	Č6	Se strinjam.	Negativno	Plačilo za delo	Plačilo
vii)	Č7	/	/	/	/
viii)	Č8	Se strinjam z ostalimi. Jaz bi tudi nekje delala, kjer bi lahko spoznala nove ljudi.	Delo z ljudmi	Področje dela	Delo
ix)	Č9	Ne, nikoli nisem imela predstave, kaj bom, ko bom velika.	Brez želja	Želja v otroštvu	Sanje o poklicu
x)	Č10	Ne vem. kaj je to.	Ne poznavanje	Poznavanje socialnega podjetništva	Socialno podjetništvo
xi)	Č11	Ja. Tudi meni se sliši zanimivo.	Bi delal v socialnem podjetju	Želja o delu v socialnem podjetju	Socialno podjetništvo
xii)	Č12	Ja, zelo smo veseli, ko pridejo k	Sodelovanje	Pomembni elementi za delo	Delo

		nam študentje.			
	Č13	Ja, bi bilo lepo, če bi dobili kakšno malico plačano ali pa prevoz.	Možnost plačila malice ali prevoza	Dodatki k plačilu	Delo
	Č14	Jaz bi delala tam 4 ure.	Krajši delovni čas	Delovnik	Delo
xiii)	Č15	Jaz bi rada, da me sprejmejo sodelavci.	Sprejemanje s strani sodelavcev	Odnosi na delovnem mestu	Delo
	Č16	Ne bi rada bila preveč odvisna od drugih, želim si, da me sprejmejo in da z mano dobro delajo.	Neodvisnost	Odnosi na delovnem mestu	Delo
xiv)	Č17	Dober odnos s sodelavci in da ne bi bilo preveč naporno delo.	Pomembnost dobrega odnosa med sodelavci	Delo zunaj VDC-ja	Delo

OSEBA: D

STAROST: 46

LET V VDC-JU: 28

OVIRA: zmerna

PRAVNA SPOSOBNOST: mama ima podaljšano roditeljsko pravico

VPRAŠANJE:	ŠT. IZJAVE:	IZJAVA:	KATEGORIJA:	NADKATEGORIJA:	TEMA:
i)	D1	Ja je, kar dobro. Jaz hodim preko Zelenega programa v Eurospin, kjer čistimo parkirišča.	Pozitivno Čiščenje parkirišč	Zadovoljstvo pri delu Vrsta dela/ program	Delo v VDC-ju Delo v VDC-ju
	D2				
	D3	Mi je všeč, da je neka sprememba.	Dinamično delo	Zadovoljstvo pri delu	Delo v VDC-ju
ii)	D4	Jaz si želim, da bi lahko šli več ven delat.	Več dela zunaj	Želja po spremembah	Delo v VDC-ju
	D5	Zdaj gremo enkrat ali pa dvakrat na mesec čistit parkirišče od Eurospin-a. Bi bilo fajn, če bi lahko šli več.	Čiščenje parkirišč	Program	Delo v VDC-ju
iii)	D6	Veliko opravljamo kooperantskega dela.	Ročno delo	Vrsta dela	Delo
iv)	D7	Ja, je dobro, da vsak dobi, kolikor je sposoben delati.	Plačilo glede na sposobnost dela Pravičnost	Pravične nagrade	Nagrade
	D8	Eni dobijo več, drugi manj. Če naredimo več, je dobro, dobimo več nagrade, ampak če ni dela, tudi		Solidarnost	Odnosi

		nagrade niso velike.			
v)	D9	Lahko bi delal več ur, ja.	Zmogljivost	Trajanje dela	Čas
vi)	D10	Ja, bi ja.	Negativno	Plačilo za delo	Plačilo
vii)	D11 D12	Mene bolj zanimajo jeziki. Rad bi se naučil hrvaško, italijansko ali pa kakšno angleščino. Bilo bi zelo koristno, da smo se učili delati na računalnike.	Jeziki Računalništvo	Učenje novih veščin Učenje novih veščin	Veščine Veščine
viii)	D13	/	/	/	/
ix)	D14 D15	Tudi jaz si nikoli nisem predstavljal, kaj bom, ko bom odrasel. Vem, kaj bi rad zdaj bil. Rad bi delal s kakšnimi stroji ali pa računalniki.	Brez želja Trenutne želje	Želja v otroštvu Želje v starejšem obdobju	Sanje o poklicu Sanje o poklicu
x)	D16	Ne vem, kaj je to.	Ne poznavanje	Poznavanje socialnega podjetništva	Socialno podjetništvo
xi)	D17 D18	Sliši se zanimivo. Ja, to se spomnim, da smo se pogovarjali o avtopralnici. Bi bilo zanimivo, ja.	Bi delal v socialnem podjetju Avtopralnica	Želja o delu v socialnem podjetništvu Projekt	Socialno podjetništvo Ideja VDC-ja
xii)	D19	Jaz več kot 4 ure ne bi zmogel delati.	Krajši delovni čas	Pomembni elementi za delo	Delo

xiii)	D20 D21	Ja, se strinjam. Pomembno je, da me bi sprejeli, pa da me nebi izobčili. Ljudje so vsi drugačni. Mene na vrtnariji vsi sprejmejo, kar mi je zelo všeč.	Sprejemanje na delovnem mestu Pozitivna izkušnja sprejemanja	Odnosi na delovnem mestu Delovno mesto	Delo Delo
xiv)	D22	Ja, tudi meni ni lepo, ko me drugače gledajo. To bi mi bilo pomembno, če bi hodil v službo.	Pozitivno vrednotenje zaposlitve	Delo zunaj VDC-ja	Delo

OSEBA: E

STAROST: 44

LET V VDC-JU: 15

OVIRA: lažja

PRAVNA SPOSOBNOST: mama ima podaljšano roditeljsko pravico (je v postopku odvzema)

VPRAŠANJE:	ŠT. IZJAVE:	IZJAVA:	KATEGORIJA:	NADKATEGORIJA:	TEMA:
i)	E1	Ja, je v redu.	Pozitivno	Zadovoljstvo pri delu	Delo v VDC-ju
	E2	Jaz lahko delam tudi zunaj VDC-ja. Tri ure v vrtnariji. Tri ure mi je zelo lepo. Tu sem že dolgo časa in so zadovoljni z mano na delu.	Delo v vrtnariji	Vrsta dela/program	Delo v VDC-ju
ii)	E3	Hmmm….Ma delo je dobro. Se da. Sej hodimo že veliko ven delat.	Spremembe niso potrebne	Želja po spremembah	Delo v VDC-ju
iii)	E4	Delamo veliko z glino, rišemo, jaz rada rišem.	Ročno delo	Vrsta dela	Delo
iv)	E5	Zdi se mi pravično, da se nagrade razporedijo.	Porazdelitev nagrad	Pravične nagrade	Nagrade
v)	E6	Zdaj ko je vroče, sem precej hitro zmučena, tako da ne vem, kako dolgo bi lahko delala. Se precej hitro zmučim. Rada bi delala več ur. Vsaj kakšno polovičko, 4 ure na dan. Ker zdaj ko pridem na delo, delam 3 ure in me potem, ko grem domov,	Želja po krajšem delovnem času	Trajanje dela	Delo

		kolegi že sprašujejo, kako to da grem, če sem komaj prišla. Ne zmanjka nikoli dela in mi je tudi fajn delati. Čez poletje mam fraj, potem pa grem septembra nazaj.			
vi)	E7	Ja nagrade so res majhne, še posebej če ne moreš veliko delati ali pa te ni na centru.	Premajhne nagrade	Plačilo za delo	Plačilo
vii)	E8 E9	Ne bi bilo slabo se naučiti kakšen tuji jezik. Jaz bi se rada naučila kaj več italijanskega. Imeli smo računalniške krožke. Tisti, ki smo zmožni več smo se lahko učili delati z računalniškimi programi. Je bilo zelo koristno. Jaz znam delati na računalnik, ampak sem se vseeno nekaj novega naučila.	Tuji jezik Računalništvo	Učenje novih veščin Učenje novih veščin	Veščine Veščine
viii)	E10	Hmmm… bi mogla razmislit, meni je všeč na vrtnariji.	Delo z ljudmi	Področje dela	Delo
ix)	E11	Nisem imela predstave o tem.	Brez želja	Želja v otroštvu	Sanje
x)	E12	Ne. Nikoli še nisem slišala za to.	Ne poznavanje	Poznavanje socialnega podjetništva	Socialno podjetništvo
xi)	E13	Bi delala v takem podjetju. Lahko bi tudi pekli kakšno pecivo in	Bi delal v socialnem podjetju	Želja o delu v socialnem podjetništvu	Socialno podjetništvo

		ga prodajali v lokalu. To bi bilo lepo. Bi bilo se treba naučiti, kako kavo skuhati, pa pripraviti druge pijače.			
xii)	E14	Jaz trenutno delam 3 ure, ampak bi lahko tudi 4 ure in ja, bi bilo lepo, če bi imeli kakšno malico ali pa da bi dobila plačan prevoz, ker si zdaj moram karto sama kupiti.	Delovni čas	Pomembni elementi za delo	Delo
xiii)	E15	/	/	/	/
xiv)	E16	Ja, bi bilo fajn, če ne bi gledali drugače drug na drugega.	Želja po sprejemanju drugačnosti	Delo zunaj VDC-ja	Delo

OSEBA: F

STAROST: 28

LET V VDC-JU: 4

OVIRA: zmerna

PRAVNA SPOSOBNOST: mama ima podaljšano roditeljsko pravico

VPRAŠANJE:	ŠT. IZJAVE:	IZJAVA:	KATEGORIJA:	NADKATEGORIJA:	TEMA:
i)	F1	Ja, se strinjam, je kar dobro.	Pozitivno	Zadovoljstvo pri delu	Delo v VDC-ju
ii)	F2	Jaz hodim v Malijo čistit, ampak bi si želel probati kaj novega.	Strinjanje	Želja po spremembah	Delo v VDC-ju
iii)	F3	/	/	/	/
iv)	F4	Ja, je pravično, da tudi tisti, ki ne morejo delati dobijo nagrade.	Strinjanje	Pravične nagrade	Nagrade
v)	F5	/	/	/	/
vi)	F6	Ja, ne bi bilo slabo.	Negativno	Plačilo za delo	Plačilo
vii)	F7	Jaz bi bila vesela, če bi se lahko naučila kaj skuhati.	Kuhanje	Učenje novih veščin	Veščine
viii)	F8	Jaz bi bila vesela, če bi se lahko naučila kaj skuhati.	Delo v kuhinji	Področje dela	Delo
ix)	F9	Tudi jaz nikoli nisem o tem razmišljala.	Brez želja	Želja v otroštvu	Sanje

x)	F10	Ne.	Ne poznavanje	Poznavanje socialnega podjetništva	Socialno podjetništvo
xi)	F11	Se sliši zanimivo, ja.	Bi delal v socialnem podjetju	Želja o delu v socialnem podjetništvu	Socialno podjetništvo
xii)	F12	Ja, malico bi bilo lepo, če bi meli.	Malica	Pomembni elementi za delo	Delo
xiii)	F13	To ja, kot so že drugi rekli, da nas ne bi sprejeli.	Dobri odnosi	Odnosi na delovnem mestu	Delo
xiv)	F14	Da bi me delo veselilo.	Delo, ki ga zanima	Delo zunaj VDC-ja	Delo

OSEBA: G

STAROST: 32

LET V VDC-JU: 6 mesecev

OVIRA: zmerna

PRAVNA SPOSOBNOST: ima pravno sposobnost

VPRAŠANJE:	ŠT. IZJAVE:	IZJAVA:	KATEGORIJA:	NADKATEGORIJA:	TEMA:
i)	G1	Tudi meni je všeč.	Pozitivno	Zadovoljstvo pri delu	Delo v VDC-ju
ii)	G2	Jaz bi rad kosil travo. Rad delam zunaj.	Strinjanje	Želja po spremembah	Delo v VDC-ju
iii)	G3	/	/	/	/
iv)	G4	/	/	/	/
v)	G5 G6	Bi lahko delal več. Rad delam na njivah, tudi doma pomagam na njivah.	Zmogljivost Fizično	Trajanje dela Vrsta dela	Delo Delo
vi)	G7	Se strinjam, da bi lahko imeli večje nagrade.	Negativno	Plačilo za delo	Plačilo
vii)	G8	/	/	/	/
viii)	G9	Jaz delam doma z živalmi na kmetiji. Rad delam z zajci, kokoškami in prašiči.	Delo z živalmi	Področje dela	Delo
ix)	G10	Predstavljal sem si, da bom delal na kmetiji.	Delo na njivi	Želja v otroštvu	Sanje
x)	G11	Ne poznam.	Ne poznavanje	Poznavanje socialnega podjetništva	Socialno podjetništvo
xi)	G12 G13	Ja, sliši se zanimivo. Jaz rad opravljam	Bi delal v socialnem podjetju	Želja po delu v socialnem podjetju	Socialno podjetništvo

		kakšna fizična dela, ki jih drugi tu v centru ne morejo.	Dela vezana na kmetijstvo, urejanje vrta		
xii)	G14	Ja, fajn bi bilo, da dobimo nekaj.	Dodatek pri plačilu	Pomembni elementi za delo	Delo
xiii)	G15	(je zapustil skupino, je šel na cigaret)	/	/	/
xiv)	G16	(ni bil več prisoten v skupini)	/	/	/

2. Fokusna skupina 7. 6. 2017

OSEBA: H

STAROST: 40

LET V VDC-JU: 23

OVIRA: z več ovirami + slepota

PRAVNA SPOSOBNOST: oče ima podaljšano roditeljsko pravico

VPRAŠANJE:	ŠT. IZJAVE:	IZJAVA:	KATEGORIJA:	NADKATEGORIJA:	TEMA:
i)	H1	Jaz sem drugače zadovoljna.	Pozitivno	Zadovoljstvo pri delu	Delo v VDC-ju
	H2	Vse, kar je v moji moči, rada naredim.	Pozitivno	Mišljenje	Motivacija
	H3	Mene bi samo zanimalo, da bi delala nekje, kjer bi lahko potipala za gospodinjska dela. Naj bo to likanje, pospravljanje. To, da bi lahko kaj sama naredila, brez da bi mi nekdo za hrbtom govoril, kaj naj naredim. Veseli me, če bi lahko pospravljala, da bi lahko tipala, ker imam probleme z vidom in bi mi to pomagalo.	Želja	Vrsta dela	Delo zunaj VDC-ja
	H4	Drugače pa sem	Pozitivno	Zadovoljstvo pri delu	Delo

		zadovoljna nad vse, kar se dela, v centru rada delam, pospravljam, kaj zlikam.			
	H5	Sem zadovoljna, samo moram reči, da bi bilo fajn, če bi imeli kakšno kuhinjo, kjer bi lahko pomagala.	Imeti kuhinjo v VDC-ju	Spremembe	Delo v VDC-ju
	H6	Jaz bi šla kam ven delat, pomagat v kakšno kuhinjo, pomagat kuharicam ali pa v kakšnem lokalu.	Pomoč v kuhinji/lokalu	Področje dela	Delo izven VDC-ja
ii)	H7	Na delu v centru ne bi nič spremenila, samo to, kar sem že rekla. Jaz veliko v centru pomagam pri pospravljanju, na primer pometem, odnesem kakšne materiale, ki jih več ne bomo uporabili v koš pa take.	Spremembe niso potrebne	Želja spremembah	Delo v VDC-ju
	H8	Reči moraš, da zmoreš, da lahko kaj več narediš. Ne moreš biti	Pozitivna naravnanost	Motivacija	Delo

		negativen pa reči, da nekaj ne moreš, če nisi poskusil.			
iii)	H9	Mene bi zanimalo, da bi šli kakšne druge centre pogledat, kako delajo. Lepo pa bi bilo, če bi tudi oni prišli k nam. Tu v centru delam kooperantska dela, pomagam počistiti delavnice in kuhinjo.	Sodelovanje med VDC-ji	Delo v drugih VDC-jih	Delo v VDC-ju
	H10		Ročno delo	Vrsta dela	Delo v VDC-ju
	H11	Pomagam tudi v naši bivalni skupini.	Pomoč v bivalni skupini	Vrsta dela	Delo v VDC-ju
	H12	Tudi za šankom bi delala. Nekam bi samo rada šla, da bi mi nekdo pokazal, kaj naj delam pa bi delala. Samo, da bi nekaj novega delala.	Fizično delo	Vrsta dela	Delo v VDC-ju
iv)	H13	Meni se zdijo v redu. Je dobro, da dobijo tudi tisti, ki ne morejo veliko delati.	Strinjanje	Pravične nagrade	Nagrade
	H14	Jaz sem zadovoljna z delom.	Pozitivno	Zadovoljstvo	Delo
	H15	Meni je všeč, kar delajo v	Delo v kuhinji	Področje dela	Delo izven VDC-ja

		Drugi violini. Jaz bi tudi kaj takšnega delala.			
v)	H16	Ja, jaz bi lahko delala več ur. Kakšne štiri ure ne bi bil problem. Lahko bi tudi včasih več, kako bi se počutila.	4 urni delovni čas ali več	Trajanje dela	Delo
vi)	H17	Ja, bi bilo lepo, če bi za to dobila kaj več. Iz tega si ne morem niti privoščiti, da bi si cel mesec kupovala kavo na avtomatu, ki ga imamo na centru.	Negativno	Plačilo za delo	Plačilo
vii)	H18	Jaz sem slabovidna, zato bi rada delala nekaj, kjer bi lahko se stvari dotikala.	Delo z rokami, uporaba dotika	Učenje novih veščin	Veščine
viii)	H19	Tako kot sem že rekla, jaz bi delala v kuhinji ali pa kakšnem lokalu, da bi kuhala kavo.	Delo v kuhinji	Področje dela	Delo
ix)	H20	Nisem si predstavljala.	Brez želja	Želja v otroštvu	Sanje
x)	H21	Jaz mislim, da je to podjetje, da je vključeno socialno delo. Da delajo socialne delavke.	Ne poznavanje	Poznavanje socialnega podjetništva	Socialno podjetništvo

xi)	H22	Jaz bi pomagala nekomu, ki mogoče ne vidi ali pa ne sliši… pomagala. Tako kot zdaj pomagam eni prijateljici, ki še slabše vidi od mene in ne sliši na eno uho, ji pomagam pri gospodinjskih delih in če sva zunaj na cesti kje. To bi mi bilo fajn delati, pa če bi kaj plačano za to dobila, bi bilo tudi lepo. Ne zahtevam, da mi kdo za to plača, rade volje pomagam drugim.	Bi delal v socialnem podjetju	Želja po delu v socialnem podjetju	Socialno podjetništvo
xii)	H23	Ja, prevoz bi mi bil zelo pomemben, glede na to, da sem slabovidna. Delala bi lahko tudi štiri ure, lahko bi probala tudi več. Fajn bi bilo, če bi imela mogoče kakšno uvajanje, da mi pokažejo, kje kaj je, da si na dotik zapomnim. Ne bi pa rada,	Prevoz, čas, uvajanje	Pomembni elementi za delo	Delo

	H24	da bi mi kdo cel čas govoril, kako moram delati pa da bi me nadziral.	Pozitivni medsebojni odnosi	Pomembni elementi za delo	Delo
xiii)	H25	Jaz bi takoj zunaj delala, lahko v času, ko bi naj bila v centru.	Želja po delu izven VDC-ja	Želja po spremembah	Delo izven VDC-ja
	H26	Bi me šofer peljal tja pa prišel potem po mene, tako kot eno uporabnico tu, ki dela zunaj. Pa šla bi prvo probat za kakšni mesec ali pa dva, pa bi potem videla kako bi mi bilo. Ne bi mi bil problem kaj več pomagati, če bi bilo potrebno.	Prevoz, uvajanje, poskusna doba	Pomembni elementi	Delo izven VDC-ja
xiv)	H27	Dobro razmerje s sodelavci, da bi lahko imela pavzo, da bi mi kdo pomagal, če kaj ne bi vedela in bi mi pokazal, kako moram kaj narediti.	Dobri odnosi, malica, prevoz, uvajanje	Potreba	Delo zunaj VDC-ja
	H28	Jaz še nisem imela slabih izkušenj z ljudmi, da bi imeli me grdo obravnavali. Bi mi pa bilo	Pozitivne izkušnje	Odnosi	Delo izven VDC-ja

		pomembno, da bi se nadrejeni zavzel za mene.			

OSEBA: I

STAROST: 26

LET V VDC-JU: 8

OVIRE: z več ovirami

PRAVNA SPOSOBNOST: starši imajo podaljšano roditeljsko pravico

VPRAŠANJE:	ŠT. IZJAVE:	IZJAVA:	KATEGORIJA:	NADKATEGORIJA:	TEMA:
i)	I1	Se strinjam.	Pozitivno	Zadovoljstvo pri delu	Delo v VDC-ju
ii)	I2	Spremembe bi bile fajn. Da ne bi vsak dan samo sedeli notri v zaprtem prostoru.	Strinjanje	Želja po spremembah	Delo v VDC-ju
iii)	I3	Jaz delam kooperantska dela, pa v programu …	Ročno delo	Vrsta dela	Delo
	J4	Zelenem programu.	Fizično delo	Vrsta dela	Delo
iv)	I4	Meni je v redu, da dobijo tudi drugi.	Strinjanje	Pravične nagrade	Nagrade
	I5	Sam lahko razpravljam z denarjem. Si ga šparam, da pa potem, če kaj hočem imeti, si lahko kupim.	Sam opravlja	Delo z denarjem	Nagrade
v)	I6	Ja, bi bilo fajn.	Želja po večjem plačilu za več ur	Večja plača	Delo
	I7	Ampak jaz ne morem dolgo delati.	Krajši delovni čas	Trajanje dela	Delo
vi)	I8	/	/	/	/
vii)	I9	/	/	/	/
viii)	I10	/	/	/	/
ix)	I11	Ne spomnim se.	Brez želja	Želja v otroštvu	Sanje

x)	I12	Ne poznam.	Ne poznavanje	Poznavanje socialnega podjetništva	Socialno podjetništvo
xi)	I13	Jaz ne vem, če bi lahko delal dolgo. Bi pa probal.	Bi delal v socialnem podjetju	Želja po delu v socialnem podjetju	Socialno podjetništvo
xii)	I14	/	/	/	/
xiii)	I15	Mene bi skrbelo, kako bi me sprejeli sodelavci.	Sprejemanje na delovnem mestu	Odnosi na delovnem mestu	Delo
xiv)	I16	/	/	/	/

OSEBA: J

STAROST: 29

LET V VDC-JU: 5

OVIRA: zmerna močna

PRAVNA SPOSOBNOST: starši imajo podaljšano roditeljsko pravico

VPRAŠANJE:	ŠT. IZJAVE:	IZJAVA:	KATEGORIJA:	NADKATEGORIJA:	TEMA:
i)	J1	Ja, v redu je.	Pozitivno	Zadovoljstvo pri delu	Delo v VDC-ju
ii)	J2	Ja, se strinjam, jaz bi tudi rad šel kam ven.	Strinjanje	Želja po spremembah	Delo v VDC-ju
iii)	J3	Jaz delam v delavnici, kjer sestavljamo ključavnice za omare, ter šivam zvezdice.	Ročno delo	Vrsta dela	Delo
iv)	J4	Ja, meni se zdi dobro.	Plačilo glede na sposobnost dela	Pravične nagrade	Nagrade
v)	J5	Zdaj dobimo redno plačano za tisto, kar delamo.	Redno	Plačilo za delo	Nagrade
vi)	J6	Bi si želela več denarja, ja.	Negativno	Plačilo za delo	Plačilo
vii)	J7	Jaz bi probala kaj novega, ja, ampak ne vem, kaj.	Želja po učenju	Učenje novih veščin	Veščine
viii)	J8	Ja, bi bilo fajn, če bi lahko delali z otroki.	Delo z otroki	Področje dela	Delo
ix)	J9	Ne vem.	Brez želja	Želja v otroštvu	Sanje
x)	J10	Ne poznam.	Ne poznavanje	Poznavanje socialnega podjetništva	Socialno podjetništvo

xi)	J11	Ja, jaz bi kaj prodajala. Bi mogel biti kdo zraven mene. Ne bi rada sama delala.	Bi delal v socialnem podjetju	Želja po delu v socialnem podjetju	Socialno podjetništvo
	J12	Imeli smo idejo avtopralnice, pa bi potem pomagala pri tem.	Ideja avtopralnice	Želja po delu v socialnem podjetju	Socialno podjetništvo
xii)	J13	Ja, bi bilo lepo, če bi študentje z nami delali, tako kot hodijo zdaj iz faksa.	Delo s študenti	Pomembni elementi za delo	Delo
	J14	Pomembno bi mi bilo, da bi imela prevoz potem. Zdaj hodim peš do centra, ker mi je zdravnica rekla, da moram več hoditi.	Prevoz	Pomembni elementi za delo	Delo
xiii)	J15	Jaz bi mogla očeta vprašati, če bi hotela kje delati.	Odobravanje s strani očeta	Pogoj za delo	Delo
	J16	Jaz bi rada, da bi kdo z mano delal, ki bi ga	Pomoč pri delu	Delovno mesto	Delo
	J17	poznala. Ne bi rada, da bi ljudje grdo z mano ravnali.	Sprejemanje na delovnem mestu	Odnosi na delovnem mestu	Delo
xiv)	J18	To, da bi imeli dober odnos med sodelavci.	Dober odnos s sodelavci	Delo zunaj VDC-ja	Delo

OSEBA: K

STAROST: 54

LET V VDC-JU: 37

OVIRA: z več ovirami

PRAVNA SPOSOBNOST: oče ima podaljšano roditeljsko pravico

VPRAŠANJE:	ŠT. IZJAVE:	IZJAVA:	KATEGORIJA:	NADKATEGORIJA:	TEMA:
i)	K1	Dobro je ja.	Pozitivno	Zadovoljstvo pri delu	Delo v VDC-ju
ii)	K2 K3	Ja, jaz bi šla kam ven. delat. Želela bi si, da bi šli malo ven, naše prijatelje pogledat, da bi bili manj zaprti v centru. Šla bi pogledat, kako so naši prijatelji v drugih centrih, pa da bi meli skupaj kakšne dogodke.	Strinjanje	Želja po spremembah	Delo v VDC-ju
iii)	K4	Delamo spojke, ampak zato nas mora nekdo nadzirati, pa rišemo in pišemo.	Ročno delo	Vrsta dela	Delo
iv)	K5	Hodimo tudi na Zeleni program in dobimo potem nagrade za to.	Zeleni program	Delovno področje	Delo v VDC-ju
v)	K6	Ja, bi lahko.	Zmogljivost	Trajanje dela	Delovni čas
vi)	K7	Jaz bi rada imela več	Negativno	Plačilo za delo	Plačilo

		denarja, da bi lahko šla v kino ali pa kam na kavo, ali pa na kak izlet.			
vii)	K8 K9	Jaz bi se rada naučila kaj novega. Mogoče bi lahko imeli kakšne nove delavnice.	Želja po učenju Nove delavnice	Učenje novih veščin Učenje novih veščin	Veščine Veščine
viii)	K10	Plesala bi.	Ples	Področje dela	Delo
ix)	K11	Ne spomnim se.	Brez želja	Želja v otroštvu	Sanje
x)	K12	Ne vem.	Ne poznavanje	Poznavanje socialnega podjetništva	Socialno podjetništvo
xi)	K13	Ja, bi bilo zanimivo probati.	Bi delal v socialnem podjetju	Želja po delu v socialnem podjetju	Socialno podjetništvo
xii)	K14	Jaz bi tudi sodelovala s študenti, dobro bi bilo tudi, če bi imeli malico pa prevoz zrihtan.	Delo s študenti	Delovno področje	Delo
xiii)	K15	Jaz bi delal, če bi lahko delal na primer v času, ko bi naj bil v VDC-ju, pa to da, bi imel prevoz zrihtan, da bi me peljali tja in prišli po mene.	Prevoz	Odnosi na delovnem mestu	Delo
xiv)	K16	Ja, tudi meni bi bilo pomembno, da bi imela dobre odnose, pa da bi me imeli	Enakovrednost in dobri medsebojni odnosi	Delo zunaj VDC-ja	Delo

		kot enakovredno.			

OSEBA: L

STAROST: 66

LET V VDC-JU: 37

OVIRA: zmerna

PRAVNA SPOSOBNOST: skrbništvo ima sestra

VPRAŠANJE:	ŠT. IZJAVE:	IZJAVA:	KATEGORIJA:	NADKATEGORIJA:	TEMA:
i)	L1	Dobro je.	Pozitivno	Zadovoljstvo pri delu	Delo v VDC-ju
	L2	Dobro bi bilo, da bi imeli več športa, kakšne pohode, kakšne športne igre.	Šport	Želja po športu	Aktivnosti
ii)	L3	To, da bi šli več ven, ja.	Strinjanje	Želja po spremembah	Delo v VDC-ju
iii)	L4	/	/	/	/
iv)	L5	Lepo bi bilo, da bi imeli kakšne nagrade, s katerimi bi si lahko privoščil kaj več.	Večje nagrade	Pravične nagrade	Nagrade
	L6	Se mi zdi dobro, da dobijo tudi drugi nagrade, ki ne morejo dosti delati.	Pravičnost	Solidarnost	Odnosi
	L7	Samo so ta kooperantska dela, ki jih delamo malo plačana, pa dolgočasna postanejo.	Slabo plačano delo	Plača	Delo
v)	L8	Ja, bi bilo dobro, če bi	Želja po redni plači	Plača	Delo

		imeli redno plačo.			
vi)	L9	Ja, bi bilo fajn, če bi imeli malo več denarja.	Negativno	Plačilo za delo	Plačilo
vii)	L10	Jaz ne vem, kaj bi se rad novega naučil.	Brez idej	Učenje novih veščin	Veščine
	L11	Mogoče, da bi imeli kak tečaj tujega jezika.	Jeziki	Učenje novih veščin	Veščine
viii)	L12	Kuhanje se sliši zanimivo, ja	Kuhanje	Področje dela	Delo
ix)	L13	Ne bi vedel.	Brez želja	Želja v otroštvu	Sanje
x)	L14	Ne vem, kaj je to.	Ne poznavanje	Poznavanje socialnega podjetništva	Socialno podjetništvo
xi)	L15	(je zapustil pogovor, ker je šel na kosilo in domov)	/	/	/
xii)	L16	(je zapustil pogovor, ker je šel na kosilo in domov)	/	/	/
xiii)	L17	(je zapustil pogovor, ker je šel na kosilo in domov)	/	/	/
xiv)	L18	(je zapustil pogovor, ker je šel na kosilo in domov)	/	/	/

OSEBA: M

STAROST: 35

LET V VDC-JU: 18

OVIRA: zmerna

PRAVNA SPOSOBNOST: mama ima podaljšano roditeljsko pravico

VPRAŠANJE:	ŠT. IZJAVE:	IZJAVA:	KATEGORIJA:	NADKATEGORIJA:	TEMA:
i)	M1	Dobro je.	Pozitivno	Zadovoljstvo pri delu	Delo v VDC-ju
	M2	Dobro bi bilo, da bi imeli več športa, kakšne pohode, kakšne športne igre.	Šport	Želja po športu	Aktivnosti
ii)	M3	Šla bi kam ven v kuhinjo pomagat. Delala bi kompote.	Nudenje pomoči v kuhinji	Želja po spremembah	Delo v VDC-ju
iii)	M4	Rišemo.	Ročno delo	Vrsta dela	Delo
iv)	M5	Menim, da so nagrade pravične.	Plačilo glede na sposobnost dela	Pravične nagrade	Nagrade
	M6	Jaz delam na dežurstvu, delam tudi kooperantsko delo in to se mi vse piše.	Dežurstvo/ kooperantsko delo	Program	Delo v VDC-ju
v)	M7	Ne bi mogel dlje delati, kot pa trenutno delam.	Krajši delovni čas	Trajanje dela	Delovni čas
vi)	M8	Lahko bi dobili kaj več plačano.	Premajhno	Plačilo za delo	Plačilo
vii)	M9	Fajn bi bilo, če bi imeli mogoče možnost se	Kuhanje	Učenje novih veščin	Veščine

		kaj naučiti skuhati ali pa speči kakšno pecivo.			
viii)	M10	Lahko bi delali z otroki, ja.	Otroki	Področje dela	Delo
ix)	M11	Nisem o tem razmišljala.	Brez želja	Želja v otroštvu	Sanje
x)	M12	Ne vem, poznam, kaj bi to naj bilo.	Ne poznavanje	Poznavanje socialnega podjetništva	Socialno podjetništvo
xi)	M13	Meni je všeč delo v centru, mogoče bi probala kaj drugega. Jaz bi delala v kakšni kuhinji.	Bi delal v socialnem podjetju	Želja po delu v socialnem podjetju	Socialno podjetništvo
xii)	M14	Ja, se strinjam. prevoz bi bil pomemben, pa tudi dobri odnosi.	Prevoz Odnosi	Pomembni elementi za delo Pomembni elementi za delo	Delo Delo
xiii)	M15	Jaz ne bi rada, da bi me zmerjali, me grdo gledali ali pa se norčevali iz mene.	Sprejemanje na delovnem mestu	Odnosi na delovnem mestu	Delo
xiv)	M16	Jaz bi si želela dobre družbe na delu, pa da bi mi kdo pomagal, če bi rabila pomoč.	Dobi odnosi med sodelavci	Delo zunaj VDC-ja	Delo

OSEBA: N

STAROST: 28

LET V VDC-JU: 8

OVIRA: z več ovirami

PRAVNA SPOSOBNOST: starši imajo podaljšano roditeljsko pravico

VPRAŠANJE:	ŠT. IZJAVE:	IZJAVA:	KATEGORIJA:	NADKATEGORIJA:	TEMA:
i)	N1	Se strinjam.	Pozitivno	Zadovoljstvo pri delu	Delo v VDC-ju
ii)	N2	Meni je v redu, ne bi nič spremenila.	Spremembe niso potrebne	Želja po spremembah	Delo v VDC-ju
iii)	N3	/	/	/	/
iv)	N4	Ja, je v redu.	Pravičnost	Solidarnost	Odnosi
v)	N5	Dvomim, da bi lahko dolgo delala, polovični čas bi lahko.	Zmogljivost	Trajanje dela	Delovni čas
vi)	N6	Ja.	Negativno	Plačilo za delo	Plačilo
vii)	N7	Se strinjam. Tudi jaz bi se rada naučila kuhati.	Kuhanje	Učenje novih veščin	Veščine
viii)	N8	Lahko bi delali v kakšni gledališki skupini ali pa ples.	Gledališče	Področje dela	Delo
ix)	N9	Tudi jaz nisem si nikoli predstavljala, kaj bi delala	Brez želja	Želja v otroštvu	Sanje
x)	N10	Ne predstavljam si, kaj bi to lahko bilo.	Ne poznavanje	Poznavanje socialnega podjetništva	Socialno podjetništvo
xi)	N11	Ne vem, če bi lahko delala kaj takega. Ne vem, kakšno	Bi delal v socialnem podjetju	Želja po delu v socialnem podjetju	Socialno podjetništvo

		delo bi lahko opravljala.			
xii)	N12	Malica in odmor, da bi si lahko odpočila, če bi bilo preveč dela.	Malica in odmor	Pomembni elementi za delo	Delo
xiii)	N13	Če bi imela prevoz, bi rade volje hodila ven delat.	Prevoz	Pomembni elementi za delo	Delo
xiv)	N14 N15	Dobri odnosi, pa da nebi bilo pretežko delo. Ne morem dolgo delati.	Pomembnost dobrega odnosa med sodelavci Krajši delovni čas	Delo zunaj VDC-ja Delo zunaj VDC-ja	Delo Delo

11.4 OSNO KODIRANJE

OSNO KODIRANJE

DELO V VDC-JU:

- Zadovoljstvo pri delu
  - Pozitivno (A1, B1, C1, Č1, D1, E1, F1, G1, H1, H14, I1, J1, K1, L1, M1, N1)
  - Dinamično delo (D3)

- Želja po delu
  - Strinjanje: (A2, B2)

- Želja po spremembah v VDC-ju:
  - Strinjanje (C2, F2, G2, H5, H7, I2, J2, K2, L3)
  - Spremembe niso potrebne (Č2, E2, H5,N2)
  - Več del zunaj (D4)
  - Nudenje pomoči v kuhinji (M3)

- Vrsta dela/program
  - Ročno delo: (B3, C4, Č3, D6, E3, H10, J3, K4, M4)
  - Pomoč v bivalni skupini (H11)
  - Fizično delo (H12, G6,)
  - Zeleni program (D2, D5, K5)
  - Dežurstvo/kooperantsko delo (Č3, D6, H10, I3, L7, M6)
  - Delo z ljudmi (Č8, E9)
  - Delo na vrtnariji (E2)

- Delo v drugih VDC-jih
  - Sodelovanje med VDC-ji (H9)

DELO:

- Področje dela:
  - Delo z živalmi (A8, G9)
  - Delo v kuhinji (F8, H6, H15, H19, L12)
  - Delo kot mehanik (C14)
  - Delo z otroki (C12, J8)
  - Delo s študenti (J13, K14)
  - Ples (K10)
  - Gledališče (N8)

- Plačilo
  - Plačilo za delo
    - Negativno (C11, Č6, D10, E6, F6, G7, J6, K7, L7, L9, M5)
    - Redno (J5)

        - Želja po rednem plačilu (L8)

    - Dodatki k plačilu (Č13, G14)

    - Pravične
        - Plačilo glede na sposobnost dela (N4)

- Trajanje dela
    - Zmogljivost (C10, G5, K5, N5)
    - Ne bi mogel delati dolgo (M7)
    - Delovnik
        - Krajši delovni čas (Č14, D20, E5, I7)

- Morebitne ovire pri delu
    - Ni ovir (C16)

- Pomembni elementi za delo
    - Sodelovanje (C18, Č17, H23, H26, I15, M15)
    - Delovni čas (E13, N15)
    - Malica (F12, H27, N12)
    - Plačilo (G14, I6, J14)
    - Odmor (N12)
    - Prevoz (Č13, H26, H27, J14, K15, M15, N13)
    - Uvajanje (H26, H27)
    - Pomoč (J16)

- Delo zunaj VDC-ja
    - Zanimanje za delo (F14, H23)
    - Odnosi na delovnem mestu (C20, Č15, Č17. D20, D22, E15, F13,H23, H27, I15, J17, J18, K16, M16, M17, N14)
    - Pozitivne izkušnje (D21, H28)

- Motivacija
        - Pozitivna naravnanost (H8)
- Pogoj za delo
        - Odobravanje s strani staršev/skrbnikov (J15)

SANJE O POKLICU

- Želja v otroštvu
    - Ni sanjal, kaj bi bil po poklicu (A10, Č9, D14, E10, F9, H20, I9, J9, K11, M11, N9)
    - Je sanjal o poklicu (C14, G10)
    - Zdajšnje želje (A11, D15)

SOCIALNO PODJETNIŠTVO

- Poznavanje pojma
    - Ne poznan (A14, C16, Č11, D17, E13, F11, G12, H22, I13 J10, K12, L14, M12, N10)

- Želja o delu v socialnem podjetju
    - Bi delal (A14, C16, Č11, D17, E12, F11, G12, H22, I13, J11, J12 K13, M13, N11)

- Ideja VDC-ja, da bi postavili avtopralnico (D18, E13, J12)

VEŠČINE

- Ima veščine (D11, E9)

- Bi se rad naučil nove (D12, F7, H18, J7, K8, K9, L10, L11, M9, N7)